

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
กรณีศึกษา : กองทุนหมู่บ้านบุงกระถิน

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

พัชรวิศ รัตนารักษ์ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

บ้านบุกระถิน หมู่ที่ 5 ตำบลพุดซา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์อัครักษ์ ธีรอำพน , อาจารย์ประครอง ส่งเสริม, 167 หน้า

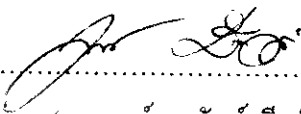
การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และเพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย กระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้และการเกิดการเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้าน และ ตำบล ตัวชี้วัดความเข้มแข็ง ของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านบุกระถิน หมู่ที่ 5 ตำบลพุดซา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา วิธีการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการนำแบบจำลอง CIPP Model มาประยุกต์ใช้ในการประเมิน โดยใช้แบบ บร. ต่างๆ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีวิธีการศึกษาเอกสารข้อมูลจากการจัดเวทีชาวบ้าน การสังเกต และการสัมภาษณ์ข้อมูลได้จากสมาชิกในหมู่บ้านบุกระถินและผู้ที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

ผลการศึกษาวิจัยนำเข้า พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่พอใจต่อการเข้ามาของกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการทั้ง 15 คนมาจากการประชาคมเป็นผู้มีประสบการณ์ สมาชิกผู้กู้ส่วนใหญ่นำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ และมีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ มีการลดต้นทุนในด้านต่าง ๆ ด้านกระบวนการ พบว่า กระบวนการบริหารจัดการของคณะกรรมการอยู่ในระดับปานกลาง มีผู้ทำบัญชี มีการคัดเลือกผู้กู้และจำนวนเงินที่กู้ที่เหมาะสมตามระเบียบ แต่กระบวนการดำเนินกิจการของผู้กู้ยังอยู่ในระดับต่ำ ยังไม่มีการทำบัญชี ไม่มีการหาตลาดใหม่ ๆ แต่อาศัยประสบการณ์ที่ทำมาหลายปีทำให้ไม่ขาดทุน ในด้านผลผลิต พบว่า ชาวบ้านมีทัศนคติที่ดีต่อผลที่ได้รับจากโครงการ สมาชิกที่ขอกู้มีรายได้จากการนำเงินไปใช้ดำเนินกิจการและลดภาระหนี้สินจากนายทุนที่คิดดอกเบี้ยสูง ส่วนในด้านผลกระทบ พบว่า ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมากขึ้น มีการพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น

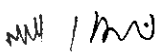
หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(อาจารย์ อารักษ์ ชีรอำพน)

กรรมการสอบ

.....
(อาจารย์ ดร.โสภณ วงศ์แก้ว)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)
คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์ ความเอาใจใส่ช่วยเหลือและให้ความรู้ คำปรึกษา แนะนำจากหลายท่านโดยเฉพาะอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้แก่อาจารย์อารักษ์ ธีรอำพน และอาจารย์ประครอง ส่งเสริม อาจารย์ประจำสำนักวิชาเทคโนโลยีการเกษตร

ขอขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือ อย่างดียิ่งทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย ซึ่งเป็นผู้ช่วยให้ข้อมูลทางด้านวิชาการเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนในการอนุเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นายมูล นุพลกรัง ผู้ใหญ่บ้านบุงกระดิน คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกลุ่มต่างๆ รวมทั้งชาวบ้าน และผู้อาวุโสของบ้านบุงกระดิน หมู่ที่ 5 ตำบลพุดซา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่ให้ข้อมูลอำนวยความสะดวก อีกทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลพุดซาที่ให้ความอนุเคราะห์สถานที่ในการจัดเวทีประชาคมตำบล และทุกๆ ส่วนที่มีส่วนช่วยเหลือให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ ลุล่วงไปด้วยดี

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

พัชรวิดี รัตนารักษ์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
หน้าอำนวยการ	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญแผนภาพ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
3. กรอบแนวคิดทฤษฎี	2
4. วิธีดำเนินการ	5
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	6
บทที่ 2 ปรัชญา วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
1. นโยบาย ปรัชญา หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	7
2. ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	8
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	12
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	13
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	14
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	16
7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบชีพ โมเดล	19
8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	22

	หน้า
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ.....	23
1. วิธีประเมินโครงการ	23
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	24
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน	25
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	29
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล	29
6. การวิเคราะห์ข้อมูล	31
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	32
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	32
2. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม	42
3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้รู้	47
4. ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	48
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	49
บทที่ 5 สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ	52
1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	52
2. วิธีดำเนินการ	52
3. ผลการดำเนินการ.....	53
4. อภิปรายผล	55
5. ข้อเสนอแนะ	57

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ผนวก ก

ผนวก ข

สารบัญแผนภาพ

แผนภูมิที่

หน้า

1. แสดงความคิดพื้นฐานการประเมินของสต๊อฟเฟิลบีม 4
2. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจ
ในแบบจำลอง ชิพพ์ โมเดล..... 21

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. จำนวนประชากรของหมู่บ้านบุกระถิ่น	36
2. จำนวนสมาชิก แต่ละกลุ่มอาชีพ จำนวนเงิน และอัตราร้อยละ.....	45

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

สืบเนื่องมาจากสภาพปัญหาและความเป็นอยู่ของชุมชน นับเป็นปัญหาสำคัญ อันเนื่องมาจากสภาพความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน เป็นอย่างมาก เพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รัฐบาลได้พยายามให้ความช่วยเหลือแก่ราษฎรไทย โดยการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านหนึ่งตำบลหนึ่งหมู่บ้าน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ในระดับหมู่บ้าน โดยได้พัฒนาประชาชนให้สามารถบริหารหมู่บ้านของตนเองให้บรรลุ จุดมุ่งหมายดังกล่าว อย่างไรก็ตามแม้ว่ารัฐบาลจะได้มีแผนงานและโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนา ปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนสามารถประกอบอาชีพและมีชีวิตที่มั่นคง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาล เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้าน และชุมชนเมือง รัฐบาลได้มีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึก ความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดขนาดและจัดการหมู่บ้านและชุมชนเมือง เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม และเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับกองทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม ของประชาชน ในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้าน สังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

จากความพร้อมของหมู่บ้าน ที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จและได้รับอนุมัติให้จัดตั้งกองทุน และได้รับการจัดสรร โอนเงินกองทุนหมู่บ้าน และได้ดำเนินการบริหารจัดการกองทุนไปแล้วนั้น จึงมีความสำคัญและควรมีการติดตามประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านที่ได้ดำเนินการไปนั้น สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ดังกล่าวข้างต้นมากน้อยเพียงใด มีจุดเด่น จุดอ่อนอะไร บ้าง ทั้งนี้เพื่อจะเป็นข้อมูลพื้นฐานและเป็นแนวทางในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

และสามารถพัฒนากองทุนหมู่บ้านไปสู่ความเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจ สังคม อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1) เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
  - 1.1) ท้องถิ่นชุมชนมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิภาพของสมาชิก
  - 1.2) ท้องถิ่นชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
  - 1.3) ท้องถิ่นชุมชนมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจ แบบพอเพียง
  - 1.4) เศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศได้รับการกระตุ้น และมีภูมิคุ้มกันทั้งสังคมก็มีภูมิคุ้มกัน
  - 1.5) ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม
- 2) เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว มีอะไรบ้าง

1.3 กรอบความคิดทฤษฎี

1. แนวคิดและรูปแบบการประเมินของสคิปเวน (Scriven's Evaluation Ideologies and Model) ได้กำหนดความหมายของการประเมิน "การประเมิน เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และการกำหนดตัวชี้วัด และเกณฑ์ในการประเมิน" สคิปเวนมีความพยายามที่จะสร้างแนวคิดและรูปแบบการประเมินที่ผสมผสานแนวคิดของไทเลอร์และครอนบาคเข้าด้วยกัน และได้จำแนกประเภทของการประเมินออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1.1) การประเมินยึดเป้าหมายเป็นหลัก ซึ่งเป็นการประเมินที่ใช้เป้าหมายของโครงการ เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าการดำเนินการนั้นบรรลุเป้าหมายของโครงการนี้หรือไม่ โดยแบ่งการประเมินเป็น 2 ระยะ คือ

- 1.1.1) การประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) มีเป้าหมายของการประเมินเพื่อหาข้อดี ข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินโครงการ

เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินการโครงการต่อไป

- 1.1.2) การประเมินผลรวม (Summative Evaluation) มีเป้าหมาย คือ ผลผลิตที่เกิดขึ้นเมื่อโครงการสิ้นสุดแล้ว ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดคุณค่าความสำเร็จของโครงการ ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงโครงการอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันให้ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี

1.2) การประเมินที่ไม่ยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินที่ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะผลผลิตที่เกิดขึ้นตามเป้าหมายนั้น แต่จะนำผลกระทบอื่นๆ มาร่วมพิจารณาในการตัดสินคุณค่า ด้วยระบบคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของการวิจัยเชิงคุณภาพ อันจะช่วยส่งเสริมให้การประเมินโครงการมีประสิทธิภาพ ในส่วนที่จะใช้ข้อมูลสารสนเทศที่สอดคล้องกับความเป็นจริงมากกว่า แต่มีความยุ่งยากที่เกิดขึ้น คือ การพิจารณาอย่างครอบคลุมในการดำเนินการโครงการใด ๆ ที่ตัวชี้วัดเกณฑ์ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินจะระบุเป็นแนวทางที่ชัดเจนได้ค่อนข้างยาก

นอกจากนี้ สคริพเวิน ได้จำแนกการประเมินตามสิ่งที่ประเมินออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

- 1) การประเมินคุณค่าภายใน (Intrinsic Evaluation) เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ซึ่งการประเมินวิธีการนี้เป็นการประเมินเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเริ่มดำเนินการโครงการ
- 2) การประเมินความคุ้มค่า (Payoff Evaluation) เป็นการประเมินในส่วนที่ผลของการดำเนินโครงการมีต่อผู้บริหารจากโครงการ

2. แนวคิดและรูปแบบการประเมินของครอนบาค (Cronbach' s Concepts and Model) คือการเก็บรวบรวมข้อมูลและการใช้ข้อมูลนั้นเพื่อตัดสินเกี่ยวกับโครงการทางการศึกษา โดยได้นำเสนอวิธีการประเมินที่ใช้ 4 แนวทางคือ

- 2.1) การศึกษากระบวนการ [Process Studies] เป็นการศึกษาสภาพที่เกิดขึ้นในห้องเรียนที่สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลเพื่อปรับปรุงรายวิชา
- 2.2) การวัดศักยภาพของผู้เรียน [Proficiency Measurement] เป็นการพิจารณาศักยภาพของผู้เรียนตลอดเวลาที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากกว่าเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม
- 2.3) การวัดเจตคติ [Attitude Measurement] เป็นการเน้นความสำคัญของเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอน ที่มีแนวทางวัดผลได้อย่างหลากหลายวิธี เช่น การตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ หรือการสังเกต เป็นต้น

2.4) การติดตามผล [Follow up Studies] เป็นการติดตามผลการทำงาน

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ได้นำเอาต้นแบบทางความคิดเชิงระบบ (System Modes) ที่เรียกว่า “ชิฟฟ์โมเดล” มาเป็นกรอบความคิดทฤษฎีในการประเมิน ซึ่งมีแนวคิดและรายละเอียดดังนี้

3. แนวคิดและรูปแบบการประเมินชิฟฟ์ของสต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebeam’s CIPP Model) สต๊ฟเฟิลบีม กล่าวว่า “การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ”

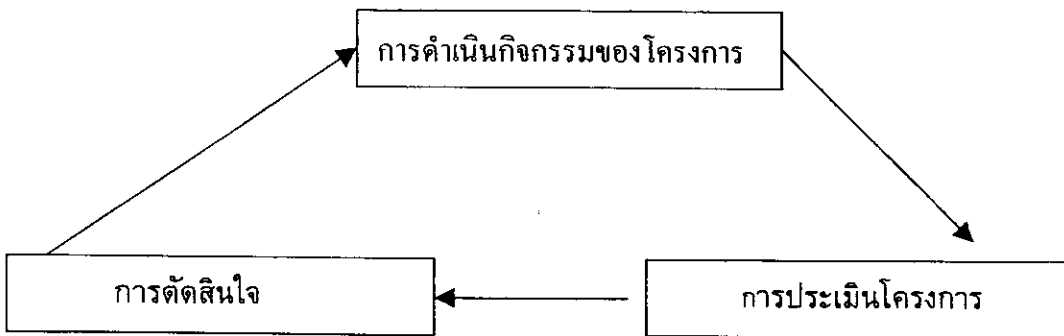
สต๊ฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท โดยรูปแบบการประเมินเรียกว่า รูปแบบการประเมินแบบชิป [CIPP Model] ซึ่งอักษรแต่ละตัวมีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความเพียงพอของทรัพยากร

3. การประเมินกระบวนการของระบบ (Process Evaluation :P) เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ และใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4. การประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ (Product Evaluation : P) เพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมถึงการพิจารณาในประเด็นของการปรับเปลี่ยนโครงการ

แผนภูมิที่1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของสต๊ฟเฟิลบีม

1.4 วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดข้อมูล และแหล่งข้อมูลในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการประเมินโครงการแบ่งได้ 2 ชนิด คือ ข้อมูลเชิงปริมาณกับข้อมูลเชิงคุณภาพ

- ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) คือ ข้อมูลที่สามารถวัดเป็นตัวเลขได้อย่างชัดเจนและสามารถนำมาวิเคราะห์ ข้อมูลได้หลายวิธี เช่น จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนประชากรในหมู่บ้าน รายได้ของประชากรในหมู่บ้าน
- ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบรรยายเกี่ยวกับความคิดเห็น แต่ไม่สามารถวัดออกมาเป็นปริมาณได้ ได้แก่ทัศนคติ ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุน

1.2 แหล่งข้อมูล เป็นแหล่งที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคน เอกสารวัตถุ ที่สามารถใช้ข้อมูลตามตัวชี้วัดที่กำหนด โดยจำแนกแหล่งข้อมูลได้ดังนี้

- แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้ประเมินสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้โดยตรงจากกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง เช่น สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนหรือการสังเกต เป็นต้น
- แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) เป็นการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีอยู่เก็บรวบรวมและสรุปผลไว้แล้ว เช่น เอกสารต่าง ๆ ของกองทุน การเก็บรวบรวมหลักฐานของคณะกรรมการกองทุน เพื่อจะนำข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้เข้ามาเพื่อหาคำตอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อจะนำข้อมูลไปใช้ในการประเมินผลและนำไปสู่การบริการจัดการที่เหมาะสม โดยมีวิธีการ ดังนี้

2.1) การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเผชิญหน้าระหว่างผู้ประเมินกับผู้ให้การประเมิน ซึ่งก็คือตัวผู้เขียนกับชาวบ้านในหมู่บ้าน บุกระถิ่น โดยมีแบบรายงาน (บร.) ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ในการสัมภาษณ์

บร. 1 คือ แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน

บร. 2 คือ แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

บร. 3 คือ แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุน
หมู่บ้านและชุมชนเมือง

บร. 4 คือ แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน

บร. 9 คือ แบบบันทึกการสัมภาษณ์

บร. 11 คือ แบบศึกษาเจาะลึกรายการณ

2.2 การสังเกต (Observation)

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตของกลุ่มเป้าหมาย จะสังเกตได้โดยที่ไม่ให้กลุ่มเป้าหมายรู้ตัว เช่น สังเกตจากความสามัคคีโดยมองจากการเข้าร่วมประชุม ของคนในหมู่บ้าน บุกระถิน

2.3 การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้แบบสอบถาม โดยการนำข้อมูลจากแบบรายงาน เช่นใน บร.2 จะให้สมาชิกในหมู่บ้านแสดงความคิดเห็น เพื่อเก็บข้อมูลแสดงความเข้มแข็งของชุมชน

2.4 อื่นๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การทำแผนที่ การจัดเวทีประชาคม การจดบันทึก

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษานี้จะได้ประโยชน์ดังนี้

1. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุน
3. ได้ตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ระดับหมู่บ้านและชุมชน
4. ได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบที่เป็นวิทยาศาสตร์ อันจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบได้

บทที่ 2

ปฏิทัศน์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาล เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาพร้อมทั้งเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ขีดความสามารถ ในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

1.2 หลักการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติมีหลักการในการจัดสรรเงินให้แก่กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ดังนี้

1. ความพร้อม ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
2. ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุน ที่เน้นความพร้อมของบุคคลทั้งในด้านความรู้ และประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุน
3. ความพร้อมของระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุน โดยสมาชิก
4. ความพร้อมของการบริหารจัดการ ที่สอดคล้องและเกื้อกูลกัน ระหว่างกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองกับกองทุนอื่น ๆ ที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น ใน หมู่บ้าน

3. วัตถุประสงค์กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่ายการบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็น

เร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชน ในหมู่บ้านหรือชุมชน

2. ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

3. ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4. กระตุ้นเศรษฐกิจ ในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

5. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นของคณะรัฐมนตรี จึงวางระเบียบไว้ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ มติคณะรัฐมนตรี และคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ หรือ ซึ่งขัดหรือขัดแย้งระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

“กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง” หมายความว่า กองทุนในระดับชาติ

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนหมู่บ้าน อีกทั้งชุมชนเมือง ตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดให้เป็นหมู่บ้านตามระเบียบนี้

“หมู่บ้าน” หมายความว่า หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

“ชุมชนเมือง” หมายความว่า ชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา

เทศบาลในเขตปกครองท้องถิ่นพิเศษและชุมชนอื่นตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 5 ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามระเบียบนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 6 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานคนหนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวน ไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 3 คน

ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ จำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกิน 7 คน

ข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ หรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่ง หากยังไม่มีกรรมการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นมาใหม่ ให้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้น ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ข้อ 8 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (4) คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- (5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ข้อ 9 การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธานกรรมการผู้มีอาวุโสตามลำดับ เป็นประธานในที่ประชุม ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการมาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งเสียงในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ 10 คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกองทุน
- (2) กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- (3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- (4) กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้งและแนวทางการบริหารงานกองทุน
- (5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- (6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน
- (7) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้

(8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้

(9) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้พนักงาน หรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลา หรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้

(10) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

(11) ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ข้อ 11 การประชุมของคณะกรรมการให้นำข้อ 9 มาใช้กับการประชุมวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมคณะกรรมการ โดยอนุโลม

ข้อ 12 ให้คณะกรรมการที่ปรึกษาและคณะกรรมการ ที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ ได้เบี่ยงประชุมค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนด ในพระราชกฤษฎีกาเบี่ยงประชุมและค่าตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเบิกจ่ายจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 13 ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ข้อ 14 สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
- (2) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะกรรมการ
- (3) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน
- (4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
- (5) ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนและแนวทางการบริหารกองทุน

- (6) จัดให้มีหรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจง และฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน
- (7) พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน
- (8) ให้การสนับสนุนปรึกษาหารือและข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน
- (9) ดำเนินการ หรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง กับกองทุนและรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน
- (10) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
- (11) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ(ฉบับที่2) พ.ศ. 2544

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงแก้ไขระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11(8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงวางระเบียบไว้ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกความในวรรคสองของข้อ 6 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความดังต่อไปนี้แทน “ คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการจำนวนไม่เกิน 4 คน ”

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.1) มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่างๆ เนื่องจากกระบวนการ

เลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่

1. จะต้องมิควรวีเอนสามในสี่ของควรวีเอนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม
สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

1. เป็นผู้มิชื้ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลา ไม่น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละมีส่วนร่วมในกิจกรรม ชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางด้าน การเงินตลอดจนยึดมั่น ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับ ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแตรอการกำหนดโทษหรือรอการ ลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินกเว้นความ ผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินและความผิดฐานบุกรุก
7. ไม่เคยถูก ให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้า ที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงาน ที่สังกัด
8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
9. ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20(3) และ (4)

4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.2) นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมิน

ความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านบุกระฉิม
2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบุกระฉิม
3. การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้านบุกระฉิม
4. ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านบุกระฉิม
5. แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อได้รับการสนับสนุนเป็นวงเงินไม่เกิน 1,000,000 บาท จากกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบุกระฉิม มีดังนี้

1. ที่ตั้งของกองทุน เลขที่ 6/1 หมู่ที่ 5 ตำบลพุดซา อำเภอเมือง จังหวัด นครราชสีมา
2. วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน

- (1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
- (2) เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ให้ประชาชนด้วยวิธีการถือหุ้น
- (3) เพื่อให้บริการเงินแก่สมาชิกในอัตราดอกเบี้ยต่ำ
- (4) เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการคือ

1. เป็นคนมีความซื่อสัตย์
2. เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว
3. เป็นคนไม่มัวเมาในอบายมุขทุกชนิด
4. เป็นคนรู้จัก สามัคคี

- (5) เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ

1. เป็นคนเก่งเรียน ใฝ่หาความรู้ใหม่ๆ
2. เป็นคนเก่งคิด คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา
3. เป็นคนเก่งงาน ขยันการทำงานและมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน
4. เป็นคนเก่งคน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุก ๆ คน

3. แหล่งที่มาของกองทุน

แหล่งที่มาของกองทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้

1. เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ

2. เงินกู้ยืม
3. ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
4. ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
5. เงินฝากสัจจะและเงินรับฝาก
6. เงินค่าหุ้น
7. เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก
8. เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพัน หรือภาระติดพันอื่นใด

4. คุณสมบัติของสมาชิก

1. เป็นผู้พำนัก มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในหมู่บ้านมุกระถิน และพักอาศัยอยู่ระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน ก่อนการจัดตั้งกองทุน
2. เป็นผู้มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุนและสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน
3. เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
4. เป็นผู้พร้อมที่คณะกรรมการกองทุนได้มีมติเห็นชอบ ให้เข้าเป็นสมาชิก
5. อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนหมู่บ้านเป็นสำคัญ
6. มีเงินฝากสัจจะและถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้น แต่ต้องไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุน

5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

1. ขึ้นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน
2. ผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 6 สามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกได้ โดยสามารถสมัครสมาชิกได้ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคลและกลุ่มองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัครสมาชิก
3. คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่า จะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

6. การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกตามเหตุการ์ณต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ตาย
2. ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
3. วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

4. ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้ร่วมประชุม
5. จงใจฝ่าฝืนระเบียบกองทุน หรือแสดงตนเป็นปรปักษ์ หรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับกองทุน ไม่ว่าด้วยประการใด
6. จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก
7. นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้
8. มีลักษณะ และหรือคุณสมบัติไม่ตรงตามข้อ 6

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. สมาชิกตามข้อ 18(3) ที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาเงินกู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด
2. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินสองหมื่นบาท
 ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาท
 การอนุมัติเงินกู้ทุกเงิน ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมและจำเป็น
3. ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืม ตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วนให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้
 ให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้แทนกรรมการกองทุนอย่างน้อยสองคน เป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุน ในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้
 ให้ผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร และแจ้งหมายเลขบัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนรับทราบโดยเร็ว
 การโอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ตามวรรคสอง ธนาคารจะเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าในบัญชีผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุนตามคำสั่งและเงื่อนไขของคณะกรรมการกองทุน
4. คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

5. ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจารีต ประเพณี และสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลักและปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

6. การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา

การชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนทุกประเภท ผู้กู้หรือผู้ที่นำเงินไปลงทุนจะต้องนำเงินไปส่งคืน ณ ธนาคาร และนำหลักฐานการส่งชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนไปมอบให้คณะกรรมการกองทุน เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชีหรือดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

7. ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบ หรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้อย่างแน่นอนสำหรับจำนวนที่ขาด หรือค้างชำระเว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

คณะกรรมการกองทุนอาจพิจารณายกเลิกหรือปรับลดเบี้ยปรับให้แก่ผู้กูรายหนึ่งรายใดก็ได้เมื่อมีเหตุผลอันสมควร และด้วยความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกด้วยเสียงเกินกึ่งหนึ่ง หรือดำเนินการอื่น ๆ ตามระเบียบที่กองทุนกำหนด

8. ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินหรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กุนำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์ โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้โดยทันที

ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิก เพื่อลงมติให้ผู้กู้ซึ่งนำเงินกู้ไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในคำขอกู้ยืมเงินพ้นจากสมาชิกภาพ ในระยะเวลาสามสิบวันหลังจากวันยกเลิกสัญญา

สมาชิกซึ่งที่ประชุมสมาชิกมีมติให้พ้นจาก สมาชิกภาพตามวรรคสอง ห้ามมิให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนเป็นระยะเวลาสองปี

กองทุนหมู่บ้านนุกระดิน มีหน้าที่สำหรับการพิจารณาเงินกู้ มีดังนี้

1. ประเภทการกู้ยืม สมาชิกสามารถยื่นขอเงินต่อคณะกรรมการกองทุนเพื่อไปใช้จ่ายในกิจการดังต่อไปนี้

- (1) การพัฒนาอาชีพ
- (2) การสร้างงาน
- (3) การสร้างงาน/ หรือเพิ่มรายได้
- (4) ลดรายจ่าย
- (5) บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และจำเป็นเร่งด่วน

2. การอนุมัติเงินกู้ ของกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้จะต้องจัดทำโครงการเพื่อขอกู้เงินจากคณะกรรมการกองทุน โดยให้สมาชิกผู้กระบวนวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน

3. ลักษณะโครงการ สมาชิกสามารถยื่นขอกู้เงินตามข้อ 1 (1) (2) (3) และ (4) ต้องมีลักษณะหรือคุณสมบัติ คือ เป็นโครงการที่ต้องสามารถดำเนินการได้จริงและมีความเป็นไปได้ทางการตลาด และสามารถเห็นได้ชัดเจนว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุน

4. วงเงินกู้ เงินกู้ตามข้อ 1 (1) (2) (3) และ (4) ให้แก่สมาชิกรายหนึ่งในวงเงินไม่เกิน 20,000 บาท

ในกรณี คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่า สองหมื่นบาท คณะกรรมการกองทุนจะเรียกประชุมสมาชิก เพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกิน 50,000 บาท

โครงการที่สมาชิกยื่นขอกู้ เพื่อบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วนต้องเป็นการกู้เฉพาะกรณีเพื่อการอันจำเป็นหรือมีประโยชน์ตามที่คณะกรรมการกองทุนเห็นสมควร แต่จะให้เงินกู้เพื่อการสุรุ่ยสุร่ายหรือการเก็งกำไรไม่ได้ ในวงเงินรายละไม่เกิน 3,000 บาท

5. การดำเนินการ ตามโครงการที่ขอกู้และการจัดทำรายงาน สมาชิกจะต้องดำเนินการโครงการที่ขอกู้ให้สำเร็จไปตามวัตถุประสงค์ และจัดทำรายงานความก้าวหน้าตามแบบรายงานที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด

6. การทำสัญญา เงินกู้ทุกประเภทต้องมีการทำสัญญาไว้กับคณะกรรมการกองทุนตามแบบและเงื่อนไขที่กำหนด

7. หลักประกันเงินกู้ มีข้อกำหนดดังนี้

(1) เงินกู้ ประเภทที่ (1) (2) (3) และ (4) ต้องใช้สมาชิกของกองทุนจำนวนสองคนเป็นผู้ค้ำประกัน สำหรับเงินกู้ตามประเภทการกู้ 1 (5) ให้ทำสัญญาเพียงอย่างเดียว

8. การชำระคืนเงินกู้ เงินชำระหนี้สำหรับเงินกู้กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

(1) เงินกู้ประเภทที่ (1) (2) (3) และ (4) ให้ผู้กู้ส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยภายในหนึ่งปี

(2) เงินกู้ประเภทที่ (5) ให้ผู้กู้ส่งคืนเงินกู้เต็มจำนวนพร้อมดอกเบี้ยภายในระยะเวลาไม่เกิน 120 วัน

9. อัตราดอกเบี้ย

(1) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ หกบาทต่อปี

(2) อัตราดอกเบี้ยเงินฝากร้อยละ ห้าบาทต่อปี

10. ค่าปรับ ในกรณีผู้กู้ผิดสัญญาเงินกู้ให้ผู้กู้เสียดอกเบี้ยค่าปรับในอัตราร้อยละ 0.5 ต่อวัน เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้จากคณะกรรมการกองทุน

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดล

1. รูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดล

จำเนียร สุขหลาย และคณะ ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบ ชีพท์โมเดล ” ในหนังสือ รวมบทความทางการประเมินโครงการ ดังนี้ คือ

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น(Input Evaluation : I) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ
4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและความสำเร็จของโครงการ
  1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อม
  2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decisions) เป็นขั้นการตัดสินใจ ที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนด โครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ
  3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

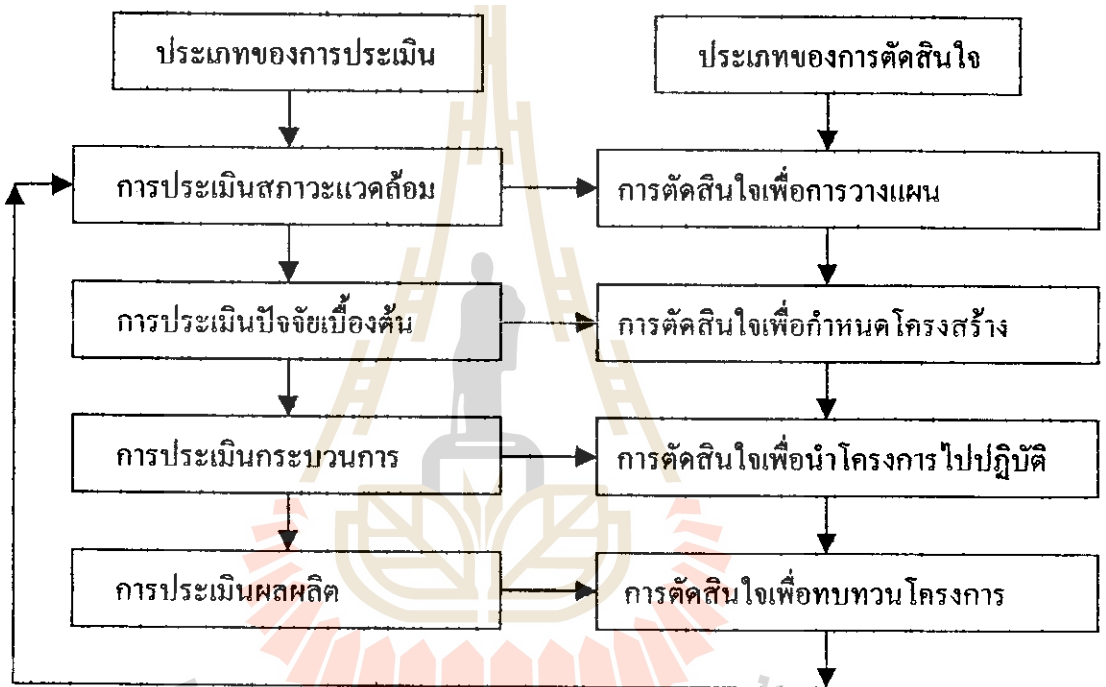
การประเมินด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินสภาวะแวดล้อมเป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่ว ๆ ไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยคำว่า ข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่าง ๆ คือ
  1. ความสามารถของหน่วยงาน หรือตัวแทนในการจัดโครงการ
  2. ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
  3. การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เมื่อแผนการดำเนินการได้รับการอนุมัติและลงมือทำการประเมินกระบวนการ จำเป็นต้องได้รับการเตรียมการ เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น การประเมินกระบวนการ มีวัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ 3 ประการ คือ
  1. เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
  2. เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผน
  3. เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ ไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังคงมีความจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

การประเมินปัจจัยและการประเมินผลผลิตสามารถที่จะแยกให้เห็นได้ง่ายสำหรับการประเมินปัจจัยจะเกิดขึ้นก่อนการดำเนินการเปลี่ยนแปลงโครงการ และการประเมินผลผลิตจะเกิดขึ้นในระหว่างและหลังโครงการ ในขณะที่การประเมินสภาวะแวดล้อมกำหนดสิ่งจำเพาะสำหรับการประเมินผลผลิต การประเมินปัจจัยก็แสดงสิ่งจำเพาะสำหรับการประเมินกระบวนการ

การตัดสินใจโดยใช้การประเมินปัจจัยเป็นพื้นฐาน โดยเฉพาะสำหรับการวางแผน การประเมินผลผลิต ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการประเมินปัจจัย คือ การประเมินความเหมาะสมของ กระบวนการที่เลือก และแผนการประเมินผลผลิตซึ่งสามารถประยุกต์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของการ ปฏิบัติได้

แผนภูมิที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลอง ซิฟท์ โมเดล

2. รูปแบบ การประเมินแบบ ซิฟท์โมเดล (เขาวดี วิบูลย์ศรี), 2525 : 78 -80

1. Context Evaluation การประเมินเนื้อความเป็นการประเมินผลพื้นฐานเกี่ยวกับการ ค้นหา ข่าวนำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายของโครงการ ซึ่งเป็นข้อมูลที่จะช่วยวางแผนโครงการ ให้เป็นไปตามความต้องการ และจำกัดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนสำหรับดำเนินโครงการ
2. Input Evaluation การประเมินตัวป้อน เป็นการประเมินผลเพื่อค้นหาตัวประกอบหรือ แนวทางที่เหมาะสม หรือมีประสิทธิภาพ ที่จะอำนวยให้โครงการดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ ที่ต้องการ คือ บรรลุเป้าหมายของโครงการ
3. Process Evaluation การประเมินผลกระบวนการ เป็นการประเมินผลเพื่อจะทำหน้าที่ ต่อจาก Context และ Input evaluation เป็นการประเมินผลเพื่อค้นหาข่าวสารที่จะเป็นสารนิพนธ์

4. Product Evaluation การประเมินผลผลิตประเภทนี้ก็คือ และของการประเมินผลประเภทนี้ก็คือ ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์จากโครงการกับเกณฑ์ ที่ตั้งไว้ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ของโครงการหรือไม่อย่างไร โดยการประเมินผลประเภทนี้ อาจอาศัยการเปรียบเทียบผลผลิตกับเกณฑ์มาตรฐาน

8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน มีหลักการสำคัญเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีความมั่นคง ทำให้ท้องถิ่นมีขีดความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้าน สามารถพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา เพื่อประเมินและการเรียนการสอนเชิงประเมินผลวิจัยและศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้โครงการเพิ่มประสิทธิภาพยังเป็นหลักสำคัญ คือ การเสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชน และท้องถิ่น หมู่บ้านจะเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านด้วยภูมิปัญญา ชาวบ้าน การระดมวัตถุประสงค์ของโครงการเพิ่มประสิทธิภาพชัดเจน ว่าเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน มีอยู่จำนวนถึง 74,881 กองทุน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน สิ่งที่เกิดขึ้นคือ สร้างรายได้ สร้างโอกาส สำหรับบัณฑิตว่างงาน จำนวน 74,881 คน และได้ยกระดับฐานะการศึกษา และศักยภาพด้านการบริหารโครงการ โดยเฉพาะบัณฑิตที่อยู่ในชนบทที่ยากจน ได้เพื่อสร้างศักยภาพและยกระดับการศึกษาของบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารจัดการ นับเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทาง สิ่งสำคัญ คือ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ขาดหายไปจากหมู่บ้านจะถูกนำมาใช้เพื่อวางแผนให้สอดคล้องกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผลการวิจัยของกองทุนรวมทั้งสิ้น 74,881 กองทุนข้อมูลต่าง ๆ ของหมู่บ้านล้วนเป็นระบบมีประสิทธิภาพและมีรายงานผลความก้าวหน้า นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะรายกรณี บ้านบุกระดิน หมู่ที่ 5 ตำบลพุดซา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีวิธีการต่าง ๆ เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลที่ต้องการและเหมาะสมกับการดำเนินการประเมินโครงการ โดยในบทนี้จะมีวิธีการดำเนินการประเมินโครงการดังนี้

1. วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการได้มีรูปแบบการประเมินเป็นการประเมินเชิงระบบ ซึ่งมีนักประเมินได้มีการประเมินในรูปแบบนี้ เช่น สเตก สตรีฟเวน รวมทั้งสตีฟเฟิลบีมก็เป็นการประเมินเชิงระบบเช่นกัน ซึ่งตรงกับ ซิฟฟ์โมเดล [CIPP Model] เป็นรูปแบบที่ประยุกต์ใช้ในการประเมินครั้งนี้ ประกอบด้วยการประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. การประเมินสถานะแวดล้อม [Context Evaluation:C] เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้รู้)
2. การประเมินปัจจัย [Input Evaluation:I] เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของกระบวนการกองทุนหมู่บ้านทั้งระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล (ผู้รู้)
3. การประเมินกระบวนการ [Process Evaluation:P] เป็นการประเมินกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล (ผู้รู้)
4. การประเมินผลผลิต [Product Evaluation:P] เป็นการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้าน และระดับรายบุคคล (ผู้รู้)

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน

การประเมินจะต้องเกี่ยวข้องกับการวัดและการตัดสินใจในสิ่งที่ต้องการประเมิน และในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้สามารถสรุปสิ่งที่ต้องการประเมินจากการวัดและการตัดสินใจตามจุดประสงค์และตัวชี้วัดได้ดังนี้

- 1) การประเมินเพื่อตัดสินใจให้เงินกองทุน

จุดประสงค์ ความเป็นไปได้ของโครงการที่เสนอและความเข้มแข็งของ ชุมชน

ตัวชี้วัด การพิจารณาโครงการที่ให้ชุมชนนำเสนอ และพิจารณาโครงการเปรียบเทียบกับมาตรฐาน ตัวชี้วัด ที่กำหนดไว้

การตัดสินใจ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ๆ ควรได้รับอนุมัติเงินกองทุนหรือไม่

2) การประเมินการดำเนินการของโครงการ

จุดประสงค์ เพื่อกำกับติดตามและ เพื่อปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน เพื่อให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด ให้นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและประเมินโครงการเป็นผู้เก็บข้อมูล

การตัดสินใจ จากข้อมูลที่นักศึกษาทำการเก็บรวบรวมมาจะทำให้ทราบว่า การดำเนินการเป็นไปตามจุดประสงค์หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่

3) การประเมินผลสรุปโครงการ

จุดประสงค์ เพื่อการตัดสินใจผลการดำเนินการของโครงการ

ตัวชี้วัด ให้นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและประเมินโครงการเป็นผู้เก็บข้อมูลตามแบบรายงาน (บร.) ทั้งผลสำเร็จและผลกระทบของโครงการ

การตัดสินใจ ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมของแบบรายงาน (บร.) ต่าง ๆ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ว่าควรยกเลิกหรือสนับสนุนโครงการ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร [Population] หมายถึง สมาชิกทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมายของการดำเนินโครงการที่ผู้ประเมินจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วน เช่น จำนวนประชากรทั้งหมดของหมู่บ้านนุกระถิ่น หมู่ที่ 5 ตำบลพุดซา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีทั้งหมดจำนวน 159 ครัวเรือน ประชากร 675 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง [Sample] หมายถึง สมาชิกบางส่วนของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรในการเก็บรวบรวมข้อมูล อันเนื่องมาจากการประหยัดเวลาและงบประมาณที่ต้องใช้เป็นจำนวนมากในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด ซึ่งกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมินโครงการนี้มีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ ได้แก่

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 15 คน
- สมาชิกกองทุนหมู่บ้านทั้งหมด 102 คน
- สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ 63 คน
- ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ
- ประชากรในหมู่บ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน

2.3 วิธีการสุ่มตัวอย่าง เป็นวิธีการสุ่มตัวอย่างที่ใช้กับประชากรที่มีลักษณะของการให้ข้อมูลที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม โดยเลือกใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นวิธีการสุ่มหรือเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ เช่น การสุ่มตัวอย่างจากคณะกรรมการจำนวน ร้อยละ 50 ของคณะกรรมการทั้งหมด เป็นต้น

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน

ตัวแปร หมายถึง สิ่งที่ทำการศึกษาเพื่อหาคำตอบในประเด็นต่าง ๆ อาจมีค่าคงที่หรือแปรเปลี่ยนค่าไปได้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างและคุณลักษณะของสิ่งที่กำลังศึกษา ซึ่งต้องทำการค้นหาตัวแปรเพื่อที่จะนำมาสร้างตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับประเด็นการประเมิน

ตัวชี้วัด หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมิน หรือตัวแปรที่ต้องการศึกษานั้นจะบรรลุสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไร ตัวชี้วัดจะมีทั้งที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณ และแสดงลักษณะในเชิงคุณภาพ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ได้กำหนดตัวชี้วัดตามกรอบการประเมินแบบซีพีโมเดล [CIPP Model] ซึ่งตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินประกอบด้วย

1. ตัวชี้วัดบริบท [Context Indicator : C] หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของระบบกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแปรตาม บร. 1 โดยมีแหล่งข้อมูลและมีวิธีการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

- ประวัตติความเป็นมาของหมู่บ้าน มีแหล่งข้อมูลจากผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ และข้อมูลมือสอง โดยวิธีการสัมภาษณ์ตามแบบ บร. 1
- สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน มีแหล่งข้อมูลจากเอกสารหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน แผนที่หมู่บ้าน และมีวิธีการเก็บข้อมูลโดยการศึกษาจากเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์
- สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน มีแหล่งข้อมูลจากผู้นำชุมชน สถานีอนามัยตำบล โดยวิธีการสัมภาษณ์ตามแบบ บร. 1 และการสังเกต

- วัฒนธรรมประเพณี มีแหล่งข้อมูลจากผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส และชาวบ้าน โดยวิธีการสัมภาษณ์ตามแบบ บร. 1 และการสังเกต
- โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมีแหล่งข้อมูลจากผู้นำชุมชน และหมู่บ้าน โดยวิธีการสัมภาษณ์ตามแบบ บร. 1 และการสังเกต
- ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่ม และภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งข้อมูลจากผู้นำชุมชน โดยการสัมภาษณ์ตามแบบ บร. 1 และการสังเกต
- โครงการพัฒนาที่ผ่านมา แหล่งข้อมูลจากผู้นำชุมชน ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลมือสองที่บันทึกไว้แล้ว โดยวิธีการสัมภาษณ์ตามแบบ บร.1 ศึกษาจากเอกสาร และการสังเกต
- ความเข้มแข็งของชุมชน แหล่งข้อมูลจากชาวบ้านในหมู่บ้าน โดยวิธีการสัมภาษณ์ตามแบบ บร. 2
- อาชีพเดิม แหล่งข้อมูลจะเป็นสมาชิกกองทุนที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ โดยวิธีการสัมภาษณ์ตามแบบ บร.11 และการสัมภาษณ์เพิ่มเติม
- สมาชิกในครอบครัว แหล่งข้อมูลจาก สมาชิกกองทุนที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ โดยวิธีการสัมภาษณ์ตามแบบ บร.11 และการสัมภาษณ์เพิ่มเติม
- สภาพการอยู่อาศัย แหล่งข้อมูลจะเป็นสมาชิกที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ โดยวิธีการสัมภาษณ์ และการสังเกต
- รายได้ของครอบครัว แหล่งข้อมูลจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ โดยการสัมภาษณ์ตามแบบ บร. 11 และสัมภาษณ์เพิ่มเติม
- หนี้สินของครอบครัวก่อนกู้เงินกองทุนของสมาชิกกองทุนที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ โดยการสัมภาษณ์ตามแบบ บร.11 และสัมภาษณ์เพิ่มเติม

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า [Input Indicator : I] ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านประกอบด้วย ตัวแปร ซึ่งมีแหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

- นโยบาย ระเบียบแนวทางปฏิบัติ มีแหล่งข้อมูลจากระเบียบสำนักนายกฯ และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยศึกษาจากเอกสาร
- การประชาสัมพันธ์ ว่าข่าวสารมาแบบไหนใช้สื่อแบบใดซึ่งมีแหล่งข้อมูลจากผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ส่วนราชการและเอกสาร

- คณะกรรมการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง แหล่งข้อมูลจากพัฒนาชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยการสัมภาษณ์ และศึกษาจากเอกสาร
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีแหล่งข้อมูลจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยการสัมภาษณ์และศึกษาจากเอกสาร
- การเตรียมความพร้อม การสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่คณะกรรมการกองทุนชาวบ้าน ศึกษาจากคณะกรรมการส่วนราชการ ชาวบ้าน และผู้นำชุมชน โดยการสัมภาษณ์
- เงินกองทุน 1 ล้านบาท ศึกษาจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโดยการสัมภาษณ์
- เงินทุนสะสมอื่น ๆ ศึกษาจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยการสัมภาษณ์และ ศึกษาจากเอกสาร
- บัณฑิตกองทุน แหล่งข้อมูลจากบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน และคู่มือนักศึกษา โดยการศึกษาตนเองและศึกษาจากเอกสาร
- จำนวนเงินกู้ที่ได้รับการอนุมัติจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ โดยการสัมภาษณ์ตามแบบ บร.11
- จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้ จากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้โดยการสัมภาษณ์ตามแบบ บร.11 และสัมภาษณ์เพิ่มเติม
- วัตถุประสงค์การกู้เงินตาม โครงการ จากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้โดยการสัมภาษณ์ตามแบบ บร.11
- สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ จากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้โดยการสัมภาษณ์
- ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ จากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้โดยการสัมภาษณ์ตามแบบ บร.11 และสัมภาษณ์เพิ่มเติม
- จำนวนแรงงาน จากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้โดยการสัมภาษณ์ตามแบบ บร.11 และสัมภาษณ์เพิ่มเติม

3. ตัวชี้วัดกระบวนการ [Process Indicator : P] ประกอบไปด้วยตัวแปรซึ่งมีแหล่งข้อมูลและวิธีการศึกษาดังต่อไปนี้

- การจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ศึกษาจากคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านสมาชิก โดยวิธีการสัมภาษณ์

- การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน ศึกษาจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยการสัมภาษณ์
- ระบบบัญชีกองทุน ศึกษาจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และบัญชีกองทุน โดยการสัมภาษณ์และศึกษาจากเอกสาร
- กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน ศึกษาจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยการสัมภาษณ์ตามแบบ บร. 4 สัมภาษณ์และศึกษาจากเอกสาร
- กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ศึกษาจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และ เอกสารโครงการขอกู้ โดยวิธีการสัมภาษณ์และศึกษาจากเอกสาร
- การส่งเสริมการใช้เงินกู้ ศึกษาจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเงินกู้ และชาวบ้าน โดยวิธีการสัมภาษณ์
- การตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ ศึกษาจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเงินกู้ โดยวิธีการสัมภาษณ์
- การจัดทำรายงานและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน ศึกษาจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเงินกู้ โดยวิธีการสัมภาษณ์ และศึกษาจากเอกสาร
- การจัดสรรประโยชน์ ศึกษาจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน โดยวิธีการสัมภาษณ์และศึกษาจากเอกสาร
- การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุน ศึกษาจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเงินกู้ และชาวบ้าน โดยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

4. ตัวชี้วัดผลผลิต [Product Indicator : P] ประกอบไปด้วยตัวแปรซึ่งมีแหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

- การใช้จ่ายเงินกู้ ศึกษาจากสมาชิกกองทุนที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ บัญชีการใช้จ่ายเงิน โดยวิธีการสัมภาษณ์ศึกษาจากเอกสาร และสัมภาษณ์
- จำนวนสมาชิกกองทุน ศึกษาจากเอกสารกองทุน
- จำนวนผู้ได้เงินกู้ ศึกษาจากเอกสารกองทุน
- ยอดเงินที่ให้กู้ ศึกษาจากเอกสารของคณะกรรมการกองทุน
- จำนวนผู้ชำระตามกำหนด ศึกษาจากเอกสารกองทุน

- ยอดเงินชำระตามกำหนด ศึกษาจากเอกสารกองทุน
- ทัศนคติของชุมชนต่อกองทุน ศึกษาจากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน และผู้นำ ทั้งที่เป็น ทางกรและไม่เป็นทางการ
- การใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ ศึกษาจากการสัมภาษณ์โดยใช้ บร.11
- ความสามารถในการพึ่งตนเอง ศึกษาจากการสัมภาษณ์ การสังเกต
- ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน ศึกษาจากการ สัมภาษณ์
- ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่เลือกใช้ในการประเมินครั้งนี้เป็นเครื่องมือที่แบ่งตามลักษณะการใช้งาน คือ เครื่องมือวัดทางสังคมศาสตร์ เนื่องจากการประเมินครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งไม่มีเครื่องมือใด ๆ วัดค่าออกมาได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

โดยมีแบบรายงานต่าง ๆ (บร.1 – บร.12) เป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยเครื่องมือต่าง ๆ ดังนี้

1. การสังเกต [Observation] เป็นเครื่องมือที่จะต้องใช้ตัวบุคคลซึ่งในการประเมินในที่นี้คือตัวของผู้วิจัยที่ต้องการทำการสังเกต เพื่อหาข้อมูลโดยใช้หูและตาในการสังเกตเก็บรวบรวมข้อมูลจากพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเก็บข้อมูล แล้วทำการจดบันทึกข้อมูลจากการสังเกตไว้เพื่อนำมาสรุปผล
2. การสัมภาษณ์ [Interview] เป็นรูปแบบหนึ่งโดยการสนทนากับผู้ที่สามารถให้ข้อมูลตามที่ต้องการได้ โดยมี แบบรายงาน (บร.) ต่าง ๆ เป็นแนวทางหนึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. แบบสอบถาม [Questionnaire] เป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการประเมินครั้งนี้เป็นการสอบถามในเรื่องต่าง ๆ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นกระบวนการขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นการประเมินโครงการ ซึ่งข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มีทั้งในเชิงปริมาณที่เป็นตัวเลข และเชิงคุณภาพที่เป็นการบรรยายลักษณะของข้อมูลให้เป็นข้อความ โดยมีวิธีการดำเนินการต่างๆ ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยตรงกับผู้ที่ต้องการประเมิน ซึ่งก็คือชาวบ้านในหมู่บ้านบุกระดิน โดยมีประเด็นที่ดึงขึ้นมาเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์

และจะมีแบบรายงาน (บร.)ต่างๆ เป็นเกณฑ์หลักในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลโดยจะมี บร.ต่างๆ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ดังนี้

- บร. 1 สัมภาษณ์ผู้นำหมู่บ้าน ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน
  - บร. 2 สัมภาษณ์ประชาชนจำนวนร้อยละ 50 เพื่อเก็บข้อมูลด้วชีวิตความเข้มแข็งของชุมชน
  - บร. 3 สัมภาษณ์คณะกรรมการผู้นำชุมชน และประชาชนโดยทั่วไป เพื่อศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
  - บร. 4 สัมภาษณ์กรรมการ กองทุนหมู่บ้านในหมู่บ้านนุกระดิน
  - บร. 9 สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน กรรมการกองทุนหมู่บ้าน ข้าราชการในชุมชนและสมาชิกในหมู่บ้าน เรื่อง ทศนคติและความคิดเห็นเกี่ยวกับกองทุน
  - บร. 11 สัมภาษณ์สมาชิกผู้กู้เงินเกี่ยวกับการนำเงินกู้ จากกองทุนไปดำเนินการของผู้กู้
3. การสังเกต (Observation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการทราบข้อมูล ซึ่งก็คือประชาชนในหมู่บ้าน เช่น การเข้าร่วมประชุม
  4. การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยการนำข้อมูลจากแบบรายงาน เช่น ในบร. 2 แล้วให้สมาชิกในชุมชนตอบคำถามตามความคิด ความรู้สึก โดยเก็บข้อมูลจากประชาชนในหมู่บ้านนุกระดินจำนวนร้อยละ 50 ของจำนวนครอบครัวทั้งหมดในหมู่บ้าน
  5. การจัดเวทีประชาคม เพื่ออภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ทั้งในหมู่บ้านและระดับตำบล โดยมีแบบรายงาน หรือ บร.ต่าง ๆ เข้ามาเป็นตัวกำหนด ได้แก่
    - บร. 5 จัดเวทีเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน โดยมีกรรมการกองทุนผู้นำหมู่บ้านมาเข้าร่วมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับกองทุน บร. 6 จัด กลุ่มเสวนาสมาชิกกองทุนที่กู้เงินและมีกิจกรรมประกอบอาชีพเดียวกัน
    - บร. 8 จัดทำแผน โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
    - บร. 12 จัดเวทีวิเคราะห์ทำแผนแม่บทระดับตำบล โดยมีผู้นำชุมชนทางการและไม่เป็นทางการทุกหมู่บ้านในตำบล เข้าร่วม
6. วิธีอื่น ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การทำแผนที่ การถ่ายภาพ เป็นต้น

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล [Analysis of Data] เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดให้เป็นระบบ ระเบียบ เพื่อสะดวก รวดเร็ว และง่ายต่อการทำความเข้าใจ ซึ่งมีทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

- การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะตัวเลขโดยใช้ค่าสถิติ
- การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายความเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ แล้วสรุปผลเพื่อนำไปใช้ในประเด็นที่ต้องการ

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

สารนิพนธ์บทนี้ จะศึกษาถึงผลการติดตามการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติประกอบการรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎีชีพพีโมเดล (CIPP Model) ซึ่งเป็นการรายงานตามวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ทั้ง 4 ประการ ซึ่งมี 5 ขั้นตอนดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน
2. การประเมินโครงการโดยภาพรวม
3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้
4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยภาพรวม
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการ ได้แก่
  - 5.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติบรรลุเป้าหมายเพียงใด
  - 5.2 เพื่อทราบว่ายังมีปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุน หรือ ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน
  - 5.3 เพื่อทราบว่าได้เกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้หรือไม่ จากกระบวนการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้
  - 5.4 เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

วิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 ทำให้ความเป็นอยู่ของคนไทยลดลง คนไทยส่วนใหญ่ยากจนกว่าเดิม และมีจำนวนเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2542-2543 รัฐบาลได้กระตุ้นเศรษฐกิจ จนจีดีพีขยายตัวเพิ่มขึ้นและความยากจนได้ลดลง 2% แต่ตัวเลขคนจนขณะนี้ ก็ยังมีมากกว่าช่วงก่อนวิกฤติถึง 2 ล้านคน ด้วยเหตุผลที่หลากหลายโดยเฉพาะการสูญเสียขีดความสามารถในการแข่งขัน ของสินค้าไทยในตลาดโลก รวมทั้งจุดอ่อนของธนาคารพาณิชย์ และบริษัทเอกชน ตลอดจนจีดีพี ในระดับที่จะช่วยลดความยากจนเหมือน ปี 2537-2538 คงเป็นไปได้ยากจนมีความเสี่ยงที่จะเกิดความยากจนเชิงโครงสร้างเพิ่มขึ้นด้วย ความยากจนส่วนใหญ่เกิดในพื้นที่ชนบท 19% ของคนไทยในชนบท อยู่ในระดับยากจน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติมาก ภาคอีสานมีสัดส่วนคนจนสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติถึง 2 เท่า

คนจนในจังหวัดที่ยากจนที่สุด 17 จังหวัด คิดเป็น 2 ใน 3 ของคนจนทั้งประเทศ ความยากจนบางพื้นที่ เป็นความยากจนแบบซ้ำซากเพราะตอบสนองต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้น้อยกว่าพื้นที่อื่น ขณะที่คนไทยส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากการเพิ่มขึ้นของจีดีพี ดังนั้น ในแผนพัฒนาฉบับที่ 9 จึงเน้นว่าความยากจน ไม่ได้มีสาเหตุมาจากการขาดรายได้อย่างเดียว แต่ยังเกิดความยากลำบากในการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานทรัพยากรและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่วนการเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในตลาดที่คนจนเป็นผู้บริโภค เช่น อาหาร น้ำ และที่อยู่อาศัย รวมถึงให้โอกาสคนจน เป็นผู้ขายแรงงาน หรือบริการ รวมทั้งต้องให้คนจนเข้าถึงสิทธิในการใช้ประโยชน์ที่ดิน และทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อสร้างรายได้และเข้าถึงระบบสินเชื่อ นอกจากนี้ ระบบธรรมาภิบาลจะช่วยแก้ปัญหาความยากจน เพราะจะสร้างบรรยากาศในการลงทุนการทุจริตคอร์รัปชัน และช่วยเหลือนักลงทุนที่จะเข้ามาติดต่อกับราชการส่วนการปฏิรูประบบราชการจะทำให้เกิดค่าใช้จ่ายคุ้มค่า และมีการติดตามการใช้จ่ายงบประมาณจากกลุ่มประชาคมต่างๆ ทำให้การนำเงินไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับคนจน สิ่งที่ต้องปรับปรุงในการแก้ปัญหา คือ กระบวนการในการมองจากเดิมว่า จีดีพี เติบโต ก็แก้ปัญหาความยากจนได้ ดังนั้น ยุทธศาสตร์ใหม่จะเปลี่ยนจากแนวคิดเดิมๆ มาเป็นเรื่องการกระจายอำนาจ ปฏิรูปคุณภาพการศึกษา รวมถึงศึกษาสิ่งที่รัฐบาลทุ่มงบประมาณลงไปว่า ได้มีการประเมินผลอย่างไร เช่น การใช้จ่ายเงินของกองทุนต่าง ๆ ได้ผลเต็มที่หรือไม่

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ในปัจจุบัน ธุรกิจของไทยประกอบด้วยรัฐวิสาหกิจทั้งสิ้นประมาณ ร้อยละ 99.7 จัดว่าเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในภาคอุตสาหกรรม แรงงานประมาณกึ่งหนึ่ง และการจ้างงานใหม่ที่เกิดขึ้นหลังวิกฤต ประมาณร้อยละ 60 อยู่ใน SMEs ประมาณร้อยละ 30 ของวิสาหกิจไทยทั้งพาดตลาดต่างประเทศ และอุตสาหกรรมส่งออก วัตถุประสงค์แปรรูปขึ้นต้น และขึ้นส่วนที่ผลิตภายในประเทศส่วนหนึ่ง การเพิ่มขีดความสามารถผลิตเพื่อส่งออกและ SMEs ที่รับช่วงการผลิตจากผู้ส่งออก จึงเป็นกุญแจสำคัญในการที่ไทยและการสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศในภาพรวม นอกจากนี้ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กที่กระจายอยู่ทั้งภูมิภาคของประเทศ ผลิตสินค้าและบริการสนองความต้องการของราษฎร ผู้บริโภคในท้องถิ่นห่างไกล จึงกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาค ซึ่งการพัฒนาและส่งเสริม SMEs ต้องสามารถแก้ไขปัญหาสินค้าด้อยคุณภาพและอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งทุน การประกอบธุรกิจของ SMEs ได้เปลี่ยนไปอันเป็นผลจากการเปิดเสรีทางการค้าและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการกระจายสินค้าลดลง ปัจจัยที่กำหนดขีดความสามารถเปลี่ยนจากฐานทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศและแรงงานที่มีค่าแรงต่ำ ไปสู่การนำเข้าสินค้ารูปแบบใหม่ๆ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความสามารถในการใช้ ไม่ว่า SMEs จะมุ่งตลาดภายในประเทศหรือตลาดต่างประเทศ ต่างก็จำเป็นต้องเข้าสู่มาตรฐานสากล และยก

ระดับผลิตภาพให้ทัดเทียมคู่แข่งกัน รวมทั้งต้องมีความสามารถให้ธุรกิจในลักษณะที่เป็นนานาชาติมากขึ้น

1.1.3 ภาวะขาดดุลการค้าของประเทศ

ดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด คาดว่าในปี 2545 นี้ประเทศไทยจะมีดุลการค้าเกิดดุลประมาณ 2.22 – 2.55 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งอาจจะลดลงจากปี 2544 ในขณะที่การเกินดุลบัญชีเดินสะพัดคงจะอยู่ที่ประมาณ 5.9 – 6.2 พันล้านดอลลาร์ฯ โดยลดลงจากปีก่อนหน้าเช่นเดียวกันสำหรับในปี 2546 การขยายตัวของการนำเข้าและการใช้จ่ายของประชาชนในประเทศ จะส่งผลให้ฐานะการเกินดุลทั้งสองปี แนวโน้มที่จะลดลงไปอีกจากปี 2545 โดยการเกินดุลการค้าอาจจะเหลือเพียง 1.1 – 1.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่การเกินดุลบัญชีเดินสะพัดอาจจะอยู่ที่ประมาณ 4.8 พันล้านดอลลาร์ฯ เท่านั้น ทุนสำรองระหว่างประเทศ คาดว่าจะอยู่ที่ 33.8 – 34.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ณ. ปลายปี 2545 เมื่อเทียบกับ 33.0 พันล้านดอลลาร์ฯ ณ. สิ้น ธ.ค. 2544 ทั้งนี้การปรับเพิ่มของทุนสำรองระหว่างประเทศในปี 2545 จะเป็นผลมาจากฐานะการเกินดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด ในขณะที่เงินทุนไหลออกสุทธิชะลอตัวลง ซึ่งส่งผลให้ดุลการชำระเงินของประเทศไทยมีฐานะเกินดุล (คาดว่าประมาณ 708 – 1,036 ล้านดอลลาร์ฯ) ส่วนในปี 2546 คาดว่า การเกินดุลบัญชีเดินสะพัดและดุลการชำระเงินจะส่งผลให้ทุนสำรองระหว่างประเทศขยับเพิ่มขึ้นอีกจากปี 2545 เป็นประมาณ 34.5 – 34.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ณ. ปลายปี 2546

1.1.4 ความเดือดร้อนและภาระหนี้สินของประชาชน

ครัวเรือนทุกภาคของประเทศไทยรายได้โดยเฉลี่ยสูงกว่ารายจ่าย (รายจ่ายในที่นี้ไม่รวมรายจ่ายที่เป็นการสะสมทุน เช่น การผ่อนชำระค่าซื้อบ้านและที่ดิน การซื้อทรัพย์สินมีค่าต่าง ๆ) ทั้งนี้ครัวเรือนในภาคต่าง ๆ มีสัดส่วนของรายจ่ายต่อรายได้อยู่ระหว่างครัวเรือนในภาคต่าง ๆ มีสัดส่วนของรายจ่ายต่อรายได้อยู่ระหว่างร้อยละ 75.9 – 85.9 ของรายได้ของครัวเรือนในแต่ละภาค (ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนสูงที่สุด ขณะที่ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ มีสัดส่วนต่ำที่สุด) สำหรับเรื่องหนี้สิน จำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีหนี้สินเป็น 124,330 บาทสูงกว่าปี 2541 ร้อยละ 0.9 โดยครัวเรือนในภาคเหนือมีหนี้สินเพิ่มขึ้นสูงสุดเมื่อเทียบกับปี 2541 ในอัตราร้อยละถึง 17.6 รองลงมาเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ในอัตราร้อยละ 9.6 และ 2.2 ตามลำดับ ขณะที่หนี้สินของครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ และภาคกลาง ลดลงในอัตราร้อยละ 1.4 และ 5.9 ตามลำดับ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านบุกระถิ่น

เมื่อประมาณ 100 ปีมาแล้ว บ้านบุกระถิ่น แต่เดิมนั้นเรียกว่า บ้านบุชะนิน ซึ่งเรียกตามลักษณะของป่าไม้ ในบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านจะมีไม้ชะนิน ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีไม้อย่าง ไม้เต็ง ไม้รัง และไม้มะค่า ไม้เหล่านี้ล้วนเป็นไม้ยืนต้น ในระยะแรกได้มีตาถิน และครอบครัวเป็นบุคคลแรกที่เข้ามาตั้งหมู่บ้านขึ้น ต่อมาอีกไม่นานมีผู้อพยพเข้ามาอาศัยกันมากขึ้น จากป่าไม้ที่เคยมีอยู่ ก็ได้ถูกทำลายเพื่อนำมาสร้างที่อยู่อาศัย ส่งผลให้ป่าไม้ที่มีอยู่ในอดีตนั้นเหลืออยู่น้อยในปัจจุบัน บ้านบุชะนิน จึงเพี้ยนมาเป็นบ้านบุกระถิ่นจนถึงปัจจุบัน และบ้านบุกระถิ่น มีผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน 4 คน คือ

1. นายพรหม รัตนารักษ์ ดำรงตำแหน่ง เมื่อปี พ.ศ. 2472-2493
2. นายนทหรีง รัตนารักษ์ ดำรงตำแหน่ง เมื่อปี พ.ศ. 2493-2512
3. นายซิด กิ่งพุดชา ดำรงตำแหน่ง เมื่อปี พ.ศ. 2512-2521
4. นายมูล นูพลกรัง ดำรงตำแหน่ง เมื่อปี พ.ศ. 2521- ปัจจุบัน

การตั้งถิ่นฐาน

การตั้งบ้านเรือนของราษฎรในหมู่บ้านบุกระถิ่น มีการตั้งบ้านเรือนรวมกันเป็นกลุ่มโดยการปลูกสร้างบ้านหันหน้าออกสู่ถนน ซึ่งมีถนนผ่านกลางหมู่บ้าน เป็นถนนกว้างพอรถสวนกันได้ ลักษณะของถนนในหมู่บ้านเดิมเป็นทางเกวียน ทางลูกรัง แต่ในปัจจุบันได้พัฒนามาเป็นถนนคอนกรีต และมีซอยเชื่อมต่อระหว่างคุ้มต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 13 คุ้มในหมู่บ้าน ลักษณะของบ้านแต่ละหลังจะอยู่ไม่ห่างกันนักและแต่ละบ้านมีบริเวณพื้นที่รอบ ๆ บ้าน เพื่อความสะดวกในการนำสัตว์เลี้ยงเข้า-ออก และในบริเวณของแต่ละคุ้มจะมีผู้รับผิดชอบหนึ่งคนต่อหนึ่งคุ้ม

การขยายตัวของประชากร

ประชากรในหมู่บ้านบุกระถิ่น หมู่ 5 ต.พุดชา อ.เมือง จ.นครราชสีมา มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 655 คน เป็นชาย 369 คน หญิง 286 คน ประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้อยู่ในวัยแรงงานและจบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ส่วนที่จบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นไปมีเพียงจำนวนน้อยในอดีต ประชากรในระดับสูงสุดของหมู่บ้านเป็นผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีแต่จำนวนน้อย และมีประชากรจำนวนหนึ่งเป็นผู้ไม่รู้หนังสือสาเหตุเนื่องจากไม่เคยเข้าเรียนเลยเพราะในอดีต การศึกษายังไม่มีการบังคับให้เรียนชั้นต่ำ จึง

ทำให้ผู้ที่ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือไปทำงานหรือประกอบอาชีพ เพื่อเลี้ยงครอบครัวแทนที่จะไปเรียนหนังสือ หรือไม่เป็นที่ที่เสียสละให้น้องได้เป็นผู้ที่เรียนเอง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรจึงจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน คน	ร้อยละ
1วัน - 3ปีเต็ม	30	4.58
3ปีเต็ม - 6ปีเต็ม	42	6.41
6ปีเต็ม - 12ปีเต็ม	15	2.29
12ปีเต็ม -14ปีเต็ม	27	4.12
15ปี1วัน -18ปีเต็ม	33	5.04
18ปี1วัน -50ปีเต็ม	415	63.36
50ปี1วัน -60ปีเต็ม	47	4.18
60ปี1วันขึ้นไป	46	7.02
รวม	655	100

ที่มา : จากการสำรวจของอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน เมื่อเดือนธันวาคม 2544

จากคำตอบของผู้ให้สอบถามพบว่า ประชากรในกลุ่มอายุ 12 ปี ลงมา มีร้อยละ 13.28 สำหรับประชากรที่อยู่ในวัยแรงงาน(12-60ปี) มีร้อยละ 79.70 ส่วนผู้สูงอายุที่ถือว่าพ้นจากวัยแรงงาน มีร้อยละ 7.02

ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าประชากรในหมู่บ้านบุกระดินส่วนใหญ่เป็นผู้อาศัยในวัยแรงงาน

ทำเลที่ตั้ง

หมู่บ้านบุกระดินตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัด โดยมีระยะห่างจากตัวจังหวัดถึงหมู่บ้านบุกระดินเป็นระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร ซึ่งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา หมู่บ้านบุกระดินเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในจำนวน 18 หมู่บ้าน ของตำบลพุดซา ซึ่งประกอบด้วยหมู่บ้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. หมู่บ้านมะเดื่อ
2. หมู่บ้านพุดซา
3. หมู่บ้านพุดซาริมบึง
4. หมู่บ้านคอนกระทิง
5. หมู่บ้านบุกระถิน
6. หมู่บ้านกล้วย
7. หมู่บ้านตะโก
8. หมู่บ้านละลมโพธิ์
9. หมู่บ้านสระโพธิ์
10. หมู่บ้านศรีชะ้าง
11. หมู่บ้านเขว้า
12. หมู่บ้านหนองยารักษ์
13. หมู่บ้านลำโพง
14. หมู่บ้านน้อย
15. หมู่บ้านละลมเหนือ
16. หมู่บ้านคอนพัฒนา
17. หมู่บ้านหนองยารักษ์เหนือ
18. หมู่บ้านลำโพงใต้

อาณาเขตติดต่อ

หมู่บ้านบุกระถินมีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่บ้านมะเดื่อ
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่บ้านน้อย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่บ้านตะโก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	หมู่บ้านบึงตะโก

สภาพที่ดิน

สภาพดินของหมู่บ้านบุกระถินมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์น้อยและขาดแร่ธาตุที่สำคัญในการเจริญเติบโตของพืช เนื่องจากการเพาะปลูกของเกษตรกรไม่การบำรุงรักษาหน้าดิน อย่างสม่ำเสมอ โดยการปลูกพืชชนิดเดียวกันตลอดทั้งปี ไม่มีการปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อบำรุงหน้าดิน จึงทำให้ดินเสื่อมคุณภาพลง เช่น การทำสวนผัก (ปลูกหอม ผักชี) นิยมปลูกในพื้นที่เดิมจึงส่งผลให้ผลผลิตปีแรกได้ผลผลิตดีแต่ปีต่อ ๆ มา ผลผลิตลดลงทุกปี ส่วนการทำเพาะปลูกในพื้นที่ราบจะเพาะปลูกข้าว โดยการทำนาจะทำตามฤดูกาลทำนาเนื่องจากอาศัยฝนช่วยในการเพาะปลูก ส่วนบริเวณพื้นที่เนิน จะใช้เพาะปลูกพืชไร่เหมาะสมกับสภาพของดิน คือ มันสำปะหลัง และข้าวโพด ซึ่งมันสำปะหลังจะนิยมปลูกมากเนื่องจากเป็นพืชที่มีความคงทนต่อสภาพดิน ฟ้า อากาศ ได้ดี อย่างไรก็ตาม การปลูกพืชในบริเวณหมู่บ้านยังต้องอาศัยน้ำฝนเป็นปัจจัยสำคัญ

ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ

ป่าไม้ของหมู่บ้านบุกระดินเป็นไม้ชะนิิน ไม้ยาง ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้มะค่า ในอดีตแต่ในปัจจุบันสภาพของป่าไม้ของหมู่บ้านยังคงมีอยู่แต่เหลืออยู่น้อย เพราะในอดีตป่าไม้นั้นชาวบ้านได้ทำการตัดไม้มาเพื่อที่จะสร้างที่อยู่อาศัยเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ป่าไม้ในหมู่บ้านบุกระดิน ลดลงมาก และพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้านบุกระดินมีอยู่ 2 ไร่ เป็นป่าไม้ และเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ในการเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงวัว ควาย ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน

แหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชน

แหล่งน้ำในหมู่บ้านบุกระดินมีแหล่งน้ำ ธรรมชาติอยู่ 2 แห่งคือ

แห่งแรก เป็นอ่างเก็บน้ำบึงสาหลี ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำธรรมชาติ อยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน น้ำในอ่างเก็บน้ำบึงสาหลีมีประโยชน์สำหรับใช้อุปโภคและบริโภค การดูแลรักษาอ่างเก็บน้ำ จะมีกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ดูแล และได้สร้างประปาเพื่อใช้ในหมู่บ้าน ชาวบ้านใช้น้ำจากสระน้ำนี้นำมาเป็นน้ำกินน้ำใช้ ประมาณน้ำในสระนี้จะมีใช้ได้ตลอดทั้งปี

แห่งที่สอง เป็นสระน้ำในหมู่บ้านซึ่งมีจำนวน 5 บ่อ แต่เป็นสระน้ำที่ชาวบ้านเป็นผู้ขุดขึ้น ซึ่งสระน้ำแห่งนี้ชาวบ้านมักขุดไว้ใช้ในการทำการเกษตรของชาวบ้านในช่วงฤดูแล้งและบริเวณรอบ ๆ สระน้ำนี้ ชาวบ้านมักจะนิยมปลูกต้นกล้วย กับต้นมะพร้าวไว้รอบบ่อน้ำ ส่วนในบ่อชาวบ้านจะเลี้ยงปลา แต่จะเป็นปลาธรรมชาติมากกว่าที่จะซื้อปลามาปล่อย ชาวบ้านที่มีสระน้ำเป็นของตนเองมักจะนิยมที่จะใช้ทฤษฎีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ และในสระน้ำนี้ชาวบ้านจะได้ใช้น้ำในสระน้ำนี้ตลอดทั้งปี

ระบบสาธารณูปโภค

ระบบสาธารณูปโภคของหมู่บ้านบุกระดินมีดังนี้

1. ไฟฟ้า ในหมู่บ้านเริ่มมีใช้เมื่อปี พ.ศ. 2526
2. ถนนลูกรังภายในหมู่บ้าน มีขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2528
3. น้ำประปาหมู่บ้าน มีใช้เมื่อปี พ.ศ. 2534

ระบบสังคมและวัฒนธรรม

เครือญาติ

ระบบเครือญาติของชุมชนหมู่บ้านบุกระดิน นี้ ชาวบ้านนิยมเลือกผู้นำหมู่บ้านตามเครือญาติ เช่น ในการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านมักนิยมเลือกกันในระบบเครือญาติ หมายถึง

เมื่อผู้ใหญ่บ้านคนแรกเป็นผู้อยู่ในตระกูลใดแล้ว เมื่อหมดวาระการดำรงตำแหน่ง ในการเลือกผู้ใหญ่บ้านครั้งต่อไปชาวบ้านมักจะให้ความสนใจที่จะเลือกในตระกูลเดิม เช่น น้อง ลูก หลาน ของผู้ใหญ่บ้านคนเดิม เป็นอย่างนี้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ผู้นำและการเมืองการปกครอง

ผู้นำของหมู่บ้านบุกระถิ่น คือ ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้ที่คอยดูแลลูกบ้าน และเป็นผู้นำในการนำข่าวสารจากทางราชการ มาสื่อสารให้กับชาวบ้านฟัง หรืออีกนัยหนึ่งคือเป็นการติดต่อให้ชาวบ้านกับหน่วยราชการต่าง ๆ ในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ชาวบ้านบุกระถิ่นเชื่อฟังและยอมรับการเป็นผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน ในการปกครองชาวบ้านผู้ใหญ่บ้านใช้ความเป็นกลางและไม่เอินเอียง ไม่เข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งส่วนมากผู้ใหญ่บ้านจะปล่อยให้เรื่องราวจบลง โดยการพูดคุยตกลงกัน เพื่อจะก่อให้เกิดความร่วมมือและมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ผู้ใหญ่บ้านจะคอยดูแลให้ชาวบ้าน อยู่ด้วยความสงบเรียบร้อยและจะคอยรับฟังความคิดเห็น ของลูกบ้านในด้านต่าง ๆ ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำในด้านการพัฒนาให้หมู่บ้านมีความเจริญก้าวหน้าพิจารณาได้จากในอดีตถนนภายในหมู่บ้านเป็นทางเกวียน ต่อมาเป็นทางลูกรัง แต่ในปัจจุบันมีถนนคอนกรีตรอบหมู่บ้าน ในการเข้าร่วมประชุมของชาวบ้านโดยปกติจะใช้วิธีออกความคิดเห็นของแต่ละคน หรือเรียกว่าการออกเสียงแบบประชาธิปไตย

เศรษฐกิจ

ชาวบ้านบุกระถิ่นส่วนใหญ่มักจะประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพที่สืบทอดมาแต่โบราณ ในการทำการเกษตรนิยมการทำนามากที่สุด นอกจากการทำนาแล้วยังมีการปลูกพืชไร่ เช่น ไร่มันสำปะหลัง ไร่ข้าวโพด ข้าวที่ชาวบ้านนิยมปลูกกันมากคือ ข้าวเจ้า ซึ่งชาวบ้านบุกระถิ่นนิยมบริโภคข้าวเจ้าเป็นอาหารหลัก ดังนั้นการปลูกข้าวจะเก็บข้าวไว้บริโภคในครัวเรือนให้มีความเพียงพอต่อความต้องการตลอดทั้งปี ถ้าเหลือจากการบริโภคแล้ว ชาวบ้านจึงจะนำไปขาย ส่วนการเพาะปลูกพืชไร่มักจะนิยมปลูกแบบเพียงพอต่อความต้องการในการขายเท่านั้น ไม่นิยมในการเก็บไว้ขาย ส่วนการเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านมักจะนิยมเลี้ยงวัว เลี้ยงควาย เป็นอาชีพ แต่ในปัจจุบันมีการเลี้ยงโคนมขึ้นบ้างในครอบครัวที่มีฐานะค่อนข้างดี เพราะต้นทุนในการเลี้ยงสูงกว่าวัวเนื้อ แต่ยังไม่นิยมเลี้ยงกันมากนัก ชาวบ้านนิยมเลี้ยงวัวเนื้อ เมื่อวัวโตเต็มที่แล้วก็มักจะนำวัวไปขายให้แก่โรงฆ่าสัตว์เพื่อนำเงินมาใช้ในการอุปโภคและบริโภคต่อไป

วัดและประเพณี

ชาวบ้านในหมู่บ้านนุกระดินส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และชาวบ้านบางส่วนยังเชื่อถือโชคกลาง และผีสาวเทวดา หมู่บ้านนุกระดินไม่มีวัดอยู่ในหมู่บ้าน ชาวบ้านจะใช้วัดบ้านกล้วยเป็นวัดในการทำพิธีกรรมต่าง ๆ และวัดบ้านกล้วยนี้เป็นวัดศูนย์กลางระหว่างหมู่บ้าน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านกล้วย หมู่บ้านตะโก หมู่บ้านน้อย และหมู่บ้านนุกระดิน ซึ่งวัดบ้านกล้วยเป็นวัดที่อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 2 กิโลเมตรชาวบ้านในหมู่บ้านไปดักบาตร ฟังเทศน์ในวันพระ และทุกวันเทศกาลที่สำคัญทางพุทธศาสนา

ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมา มีดังนี้คือ

ประเพณีวันสงกรานต์

การจัดประเพณีวันสงกรานต์ จะทำกันในวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี การจัดงานเป็นการจัดงานเหมือนกับประเพณีในภาคอีสาน คือ ตอนเช้าจะมีการดักบาตร ทำบุญเลี้ยงพระ แล้วต่อจากนั้นชาวบ้านจะร่วมกันสร้างน้ำพระพุทธรูป สร้างน้ำพระสงฆ์ สามเณร ตลอดจนคนแก่เฒ่าพร้อมทั้งรับคำอวยพรจากผู้สูงอายุ โดยการจัดทำพิธีจะจัดที่ศาลากลางหมู่บ้าน

ประเพณีบุญเข้าพรรษา

วันเข้าพรรษา ตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ชาวบ้านในหมู่บ้านจะไม่ร่วมกันทำบุญที่วัดโดยการทำบุญดักบาตร ถวายอาหารแก่พระสงฆ์ ชาวบ้านส่วนมากจะเป็นคนแก่เฒ่า และแม่บ้าน นิยมมาฟังเทศน์กันทุกวันพระ และเข้ารับการรักษาที่ลอบูที่วัด ตลอดจนกระทั่งออกพรรษา

ประเพณีงานบวช

ประเพณีงานบวช หรือการบวชพระในหมู่บ้านนุกระดินจะให้ผู้ที่จะบวชเข้าไปอยู่ในวัดก่อนที่จะทำการบวช เพื่อเป็นการเตรียมตัวก่อนบวช เมื่อถึงวันที่จะบวชผู้ที่บวชก็กลับบ้านเพื่อทำพิธีเรียกขวัญนาค และจัดมหรสพต่าง ๆ เมื่อเสร็จพิธีแล้วถึงฤกษ์ยาม พ่อแม่ก็จะนำนาคเข้าไปขอบวชจากพระอุปัชฌา ในปัจจุบันชาวบ้านนิยมจะจัดงานเป็นแบบพิธีการมากกว่าในอดีต

ประเพณีการแต่งงาน

ประเพณีงานแต่งงาน ชายกับหญิงเมื่อตกลงจะแต่งงานกัน ฝ่ายชายจะต้องนำพ่อแม่มาเจรจาสู่ขอเพื่อทำการตกลงกับพ่อแม่ของฝ่ายหญิง เพื่อที่จะขอลูกสาวให้กับลูกชายของตน และเพื่อจะตกลงเรื่องสินสอดทองหมั้น เมื่อเจรจาเสร็จวันถัดไปนิยมที่จะหาฤกษ์ยามที่จะทำพิธีแต่งงานให้ ไม่นิยมที่จะให้หมั้นกันเป็นเวลานาน เมื่อถึงวันที่จะประกอบพิธีแต่งงาน คู่บ่าวสาวจะรับพรจากพระสงฆ์และถวายอาหารเช้าแก่พระสงฆ์ ต่อจากนั้นฝ่ายเจ้าบ่าว

จะจัดขบวนขันหมาก พร้อมญาติผู้ใหญ่ และแขกฝ่ายชาย พร้อมทั้งสินสอดทองหมั้น เพื่อไปมอบให้แก่พ่อแม่ของผู้เป็นเจ้าสาว จากนั้นทำการผูกค้ายที่ข้อมือของคู่บ่าวสาว โดยญาติทั้งสองฝ่าย เป็นการอวยพรให้แก่คู่บ่าวสาว หลังจากนั้นก็จะทำการหลั่งน้ำสังข์ ให้แก่คู่บ่าวสาวเป็นอันเสร็จพิธี

ประเพณีงานศพ

พิธีงานศพ เมื่อสมาชิกในหมู่บ้านบุกระดินได้ถึงแก่กรรมลง ญาติพี่น้องก็จะทำการรดน้ำศพให้ และนำศพไปไว้ที่ศาลาวัด เมื่อชาวบ้านทราบข่าว ก็จะไปร่วมงานและรับฟังพระสวดศพ และไปร่วมกันที่วัด ในการตั้งศพบำเพ็ญกุศลนิยมนะทำกันเป็นเวลา 2-3 วัน หรือไม่เจ้ตั้งศพรอจนกว่าญาติพี่น้องจะมาร่วมกันครบก่อนจึงจะทำการนำศพไปเผา

โรงเรียนและการศึกษา

ชาวบ้านส่วนใหญ่ในหมู่บ้านบุกระดิน ในสมัยก่อนต้องเดินทางไปเรียนหนังสือที่วัดบ้านกล้วย ในสมัยนั้นไม่มีครูสอน ผู้ที่สอนเป็นพระที่วัด การเดินทางต้องเดินทางด้วยเท้าเป็นระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร ต่อมาเมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้น จึงได้มีการตั้งโรงเรียนขึ้นภายในหมู่บ้านชื่อว่าโรงเรียนบึงสาถึ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2502 เป็น โรงเรียนระดับประถมศึกษา ปัจจุบันมีครูประจำโรงเรียน 10 คน ซึ่งครูทั้ง 10 คน จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทั้ง 10 คน โดยครูที่จบ วิชาเอกด้านบริหาร จำนวน 2 คน ด้านประถมศึกษา จำนวน 6 คน ด้านบรรณารักษ์ จำนวน 1 คน และด้านวิทยาศาสตร์ จำนวน 1 คน ซึ่งปัจจุบันได้เปิดการเรียนการสอนในระดับ อนุบาล 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 213 คน นักเรียนที่จบการศึกษาแล้วและมีความต้องการจะศึกษาต่อก็จะไปศึกษาได้ในโรงเรียนพุดชาพิทยาคม ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้านพุดชาภิรมย์ แต่ถ้าครอบครัวไหนมีฐานะดีในหมู่บ้านนิยมที่จะส่งบุตรไปเรียนที่โรงเรียนในอำเภอ ซึ่งจะมีรถสองแถวประจำทางวิ่งผ่าน

ระดับการศึกษาของชาวบ้าน หมู่บ้านบุกระดินมีผู้ที่จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวนมากที่สุด ซึ่งจะเป็นผู้สูงอายุเสียส่วนใหญ่ แต่ก็มีส่วนที่ต้องการจะศึกษาหาความรู้กันมากขึ้น คือ ไปศึกษากับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนในตำบล จึงทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนใหญ่สามารถอ่านและเขียนหนังสือไทย ภาษาไทยได้ดี

สุขภาพอนามัย

ชาวบ้านบุกระดินเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วย ชาวบ้านส่วนใหญ่จะไปรักษาที่สถานีนามัยประจำตำบล ซึ่งสถานีนามัยอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านมากนัก แต่ถ้ามีอาการหนักก็จะ

ไปรักษาในโรงพยาบาลประจำอำเภอ และโรงพยาบาลจังหวัด เช่น โรงพยาบาลชามทะเลสอ โรงพยาบาลมหาราชซึ่ง 2 โรงพยาบาลเป็นโรงพยาบาลของรัฐบาล เนื่องจากคำรักษาพยาบาล ถูกกว่าที่จะไปรักษาที่โรงพยาบาลของเอกชน การเจ็บป่วยในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นการเจ็บป่วยธรรมดา เช่น ไข้หวัด

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวม

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า ของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านพบว่า ชาวบ้านนุกระดินให้ความสนใจเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติของรัฐบาลและยังคงยึดติดตามข่าวสารข้อมูล อยู่ตลอดเวลา เมื่อถึงการเปิดเวทีชาวบ้าน ชาวบ้านให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน ซึ่งประชาชนของชาวบ้านนุกระดินส่วนหนึ่งเข้าใจถึงนโยบายกองทุนหมู่บ้าน ว่ารัฐบาลให้เงินมาอุดหนุนในด้านใด และมีประชาชนในหมู่บ้านนุกระดิน อีกไม่น้อยที่จะต้องคอยสอบถามจากผู้นำชุมชน หรือบุคคลที่เข้าใจถึงนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่แท้จริง

2) เงิน 1 ล้านบาท เมื่อได้รับอนุมัติเงิน 1 ล้านบาทก็ได้โอนเข้าบัญชีเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2544 และได้เข้าบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ของกองทุนซึ่งเปิดไว้กับธนาคารออมสิน สาขา มุขมนตรี หมายเลขบัญชีของกองทุนเงินล้าน 06 - 4310 - 20 - 098356 - 3 โดยใช้ชื่อบัญชีว่า “บัญชีกองทุนหมู่บ้านนุกระดิน หมู่ที่ 5 “

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านนุกระดิน มีคณะกรรมการกองทุนเงินล้านทั้งสิ้น 15 คน เป็นชาย 8 คน หญิง 7 คน ซึ่งคณะกรรมการทั้ง 15 คน ล้วนเป็นผู้ที่มีประสบการณ์อยู่แล้วในการบริหารงานกองทุนต่าง ๆ ของหมู่บ้านรวมทั้งยังมีคุณสมบัติตรงตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด ซึ่งมีรายชื่อดังต่อไปนี้

รายชื่อของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง

1. นายประสาร	รัตนรักษ์	ประธาน
2. นายประทวน	แก้วพลกรัง	รองประธาน
3. นางสมปรารถนา	ขอนแก่น	เลขานุการ

4. นางภคพร	ใจรักษา	เหรียญก
5. นางสมบุรณ์	จอกพุดชา	กรรมการ
6. นายแก้ว	โป่งสูงเนิน	กรรมการ
7. นายมะนัด	ฉากพุดชา	กรรมการ
8. นางนกแก้ว	เขาวรรณกลาง	กรรมการ
9. นางลำไย	เขาวัวโลกสูง	กรรมการ
10. นางยุพาวรรณ	กล่องพุดชา	กรรมการ
11. นายมูล	นุพลกรัง	กรรมการ
12. นายหลวย	แขพุดชา	กรรมการ
13. นางสมควร	กรอบพุดชา	กรรมการ
14. นายโกศล	โฆพุดชา	กรรมการ
15. นายมานิตย์	แคว้นพุดชา	กรรมการ

4) อื่น ๆ ได้แก่ สมาชิกกองทุนเงินล้าน พบว่า ผู้ที่มีความสนใจจะสมัครเป็นสมาชิกกองทุนเงินล้านนั้น ล้วนเป็นบุคคลที่ขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน บางส่วนก็มาจากการที่จะนำมาเป็นทุนเพิ่มเติม ซึ่งแต่ละเหตุผลที่สมาชิกเสนอโครงการมานั้น ก็สามารถทำให้เกิดการจัดตั้งกองทุนเงินล้านขึ้น และได้รับการจัดสรรเงินและสามารถปล่อยเงินกู้ได้

2.1.2 การประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนจะพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติ ตามคำขอกู้ของสมาชิกกองทุนนั้น จะพิจารณาว่าผู้กู้จะนำเงินไปใช้ตามความเหมาะสมของโครงการ และผู้กู้จะต้องมีบุคคลค้ำประกันถ้าไม่มีบุคคลค้ำประกัน จะต้องมียุติบัตรค้ำประกันเงินกู้ และในการอนุมัติเงินกู้แต่ละรายคณะกรรมการจะต้องลงความเห็นพร้อมเหตุผลในการพิจารณาเงินกู้ของสมาชิก วงเงินที่ให้แก่สมาชิกในรายหนึ่ง ๆ ไม่เกินรายละ สองหมื่นบาท และในกรณีสมาชิกกู้ฉุกเฉิน และมีเหตุผลจำเป็นเร่งด่วนไม่เกินรายละสามพันบาท

จุดเด่น ในการขอกู้เงินสมาชิกจะต้องทำการเขียนโครงการขอกู้ให้ละเอียดและมีความเป็นจริงและให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ผู้กู้จะนำเงินไปใช้จริง

จุดด้อย สมาชิกผู้สูงอายุ ที่ไม่รู้หนังสือจะทำให้ลำบากในการเขียนโครงการขอกู้ จึงส่งผลให้ อาจจะเขียนผิดวัตถุประสงค์ไปบ้าง ทำให้คณะกรรมการเกิดความลำบากในการอนุมัติเงินกู้

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่า การทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านมีการทำบัญชีรวมทั้งสิ้น 5 เล่ม ตามระเบียบการบริหารการเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติดังนี้

- บัญชีรับเงินออม
- บัญชีจ่ายเงินออม
- บัญชีรายรับเงินกองทุน
- บัญชีจ่ายเงินกองทุน
- บัญชีคุมลูกหนี้

โดยในการจัดทำบัญชีแต่ละเล่ม จะมีเจ้าหน้าที่มาแนะนำให้ความรู้ในการทำบัญชี แต่การแนะนำจะมีการแนะนำ 2 แบบ คือ ทางด้านธนาคารออมสิน และทางด้านกรมบัญชีกลาง ซึ่งทั้ง 2 แบบ จะมีการบันทึกบัญชีไม่เหมือนกัน ส่งผลให้ผู้ที่ทำหน้าที่จัดทำบัญชีกองทุน เกิดความสับสน จึงทำให้การลงบัญชีเกิดความล่าช้า

3) การชำระหนี้เงินกู้ พบว่า การรับชำระหนี้เงินกู้ของเงินกองทุน 1 ล้านบาท คณะกรรมการ ได้แจ้งให้สมาชิกกองทุนทราบเมื่อวันที่เปิดเวทีประชาคม การร่างระเบียบของกองทุน คือ การส่งเป็นรายปี โดยกำหนดให้สมาชิกผู้กู้เงิน ส่งเงินคืนพร้อมดอกเบี้ยเมื่อครบกำหนด

4) การจัดสรรผลประโยชน์มีการจัดสรร ดังนี้

- (1) ปันผลค่าหุ้นในอัตราร้อยละสิบ
- (2) เงินประกันความเสี่ยงในอัตราร้อยละห้า
- (3) เงินค่าดำเนินงานกองทุนในอัตราร้อยละยี่สิบ
- (4) ทุนการศึกษาและผู้ค้ำยโอกาสของประชากรในหมู่บ้านในอัตราร้อยละสิบ
- (5) เพื่อสมทบกองทุนสำหรับดำเนินการในปีต่อไปอัตราร้อยละสิบห้า
- (6) เป็นทุนเพื่อจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในอัตราร้อยละสิบ
- (7) เป็นทุนเพื่อสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้านในอัตราร้อยละสิบ
- (8) อื่น ๆ ในอัตราร้อยละสิบห้า

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

1) ผลโดยตรง พบว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้รับการอนุมัติเงินกู้จากคณะกรรมการทั้งสิ้น 63 ราย เป็นจำนวนเงิน 1,000,000 บาท โดยที่ผู้กู้ส่วนใหญ่ จะนำเงินกู้ที่ได้เป็นทุนสำหรับการพัฒนาอาชีพ เช่น การทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย และอุตสาหกรรมในครัวเรือน

ตารางที่ 2 จำนวนสมาชิกแต่ละกลุ่มอาชีพ จำนวนเงินและอัตราร้อยละ

กลุ่มอาชีพ	จำนวนผู้กู้	อัตราร้อยละ	จำนวนเงินกู้	อัตราร้อยละ
ทำนา	6	9.52	73,000	7.30
ทำไร่	7	11.11	111,000	11.10
ทำสวน	9	14.29	170,000	17.00
เลี้ยงสัตว์	31	49.21	501,000	50.10
ค้าขาย	9	14.29	135,000	13.50
อุตสาหกรรมครัวเรือน	1	1.58	10,000	1.00
รวม	63	100.00	1,000,000	100.00

2) ผลกระทบทางตรง พบว่า จำนวนสมาชิกกองทุนมีจำนวน 102 คน แต่มีสมาชิกเพียง 63 คน ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้จากคณะกรรมการกองทุน เนื่องจากขาดเอกสารในการกู้เงิน ขาดหลักทรัพย์ในการค้ำประกัน หรือ อาจไม่มีบุคคลค้ำประกันการกู้เงิน รวมทั้ง ความเป็นจริงในการเขียนโครงการที่ขอกู้ คณะกรรมการจะพิจารณาจากโครงการขอกู้กับอาชีพปัจจุบันที่ผู้ขอกู้ทำอยู่ จึงจะพิจารณาอนุมัติให้กู้เงิน เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพตามโครงการจริง ดังนั้น ผลกระทบที่เกิดขึ้น มีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากสมาชิกกองทุน ที่ไม่ได้รับอนุมัติเงินกู้ ส่งผลให้คณะกรรมการไม่ได้รับความไว้วางใจ หรือพึงพอใจจากสมาชิก ที่ขอกู้เงินที่เหลือ

3) ผลกระทบทางอ้อม พบว่า จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้านบุกระดินมีถึง 159 ครัวเรือน นับเป็นหมู่บ้านที่มีจำนวนครัวเรือนหนาแน่นอีกหมู่บ้านหนึ่ง และส่งผลให้เงินกองทุนหมู่บ้านหนึ่ง ล้านบาทนี้ ไม่เพียงพอที่จะอนุมัติให้แก่สมาชิกทุกคนได้ ดังนั้นสมาชิกที่ไม่ได้รับอนุมัติเงินกู้จากคณะกรรมการ จะส่งผลให้ขาดเงินทุน ไปลงทุนในการประกอบอาชีพ

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของผู้กู้ โดยส่วนมากสมาชิกผู้กู้เงินมีประสบการณ์ ในการประกอบอาชีพเดิมอยู่แล้ว และสมาชิกผู้กู้เงินมีความประสงค์ที่จะกู้ เพื่อนำเงินไปพัฒนาอาชีพ หรือเป็นทุนเพิ่มเติมในการประกอบอาชีพ เพื่อให้เกิดความเพียงพอต่อความต้องการที่

จะเลี้ยงครอบครัว และในการประกอบอาชีพของผู้ผู้มักประสบปัญหาการขาดทุนจากการประกอบอาชีพเป็นส่วนใหญ่ และปัญหาส่วนใหญ่ในการที่ผลผลิตของผู้ผู้ขาดทุน เกิดขึ้นจากต้นทุนในการผลิตสูงมากและราคาขายผลผลิตตกต่ำทำให้เกิดผลขาดทุนขึ้น

1) รายได้ของผู้ผู้ รายได้ของผู้ผู้ในขณะนี้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น เนื่องจากส่วนใหญ่อาชีพของผู้ผู้มักประกอบอาชีพทำการเกษตร และต้นทุนในการทำการเกษตรมีต้นทุนสูงมาก และราคาผลผลิตต่ำส่งผลให้ ผู้ผู้ไม่มีรายได้มากนัก และเนื่องจากราคาของผลผลิตไม่คงที่ซึ่งจะส่งผลให้ ผู้ผู้ที่ประกอบอาชีพการเกษตรทุกคน จะต้องเสี่ยงต่อการลงทุน

2) หนี้สินของครอบครัวผู้ผู้ก่อนได้รับเงินกู้จากกองทุน สมาชิกผู้ผู้ส่วนใหญ่จะมีหนี้สินอยู่แล้วจากธนาคารเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ซึ่งจำนวนเงินกู้มีตั้งแต่ 10,000 บาทจนถึง 200,000 บาท และผู้ผู้บางรายยังมีเงินกู้ในระบบด้วย

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1) จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติจากกองทุน สมาชิกที่ได้รับอนุมัติเงินกู้จาก กองทุนหนึ่งล้านบาท ส่วนใหญ่จะนำเงินกู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพตามโครงการที่ขอกู้ ได้แก่ ผู้ผู้ที่เขียนโครงการในการทำสวน ก็จะนำเงินกู้ไปใช้ในการซื้อพันธุ์พืช หรือเมล็ดพันธุ์ผัก และเงินกู้ที่เหลือจะนำไปซื้อยามาเมลง ค่าแรงงาน และอาจจะเหลือเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเพื่อบำรุงพืชผักต่าง ๆ แต่ผู้ผู้บางรายได้รับอนุมัติในวงเงินน้อย ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้น เงินกู้นั้นก็จะเป็นเพียงทุนเพิ่มบางส่วนในการลงทุน

2) เงินกู้อื่นๆเนื่องจากสมาชิกผู้ผู้เงินบางคนที่ได้อนุมัติเงินกู้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย จึงต้องหาเงินทุนเพิ่ม ซึ่งสมาชิกผู้ผู้มักที่จะนิยมไปกู้เงินจากธนาคารเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร หรือเรียกว่า (ธ.ก.ส.)

3) วัตถุดิบ เป็นสิ่งจำเป็นมากกับผู้ผู้เลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงสุกร เลี้ยงปลา เลี้ยงวัวนม เพราะอาหารสำหรับสัตว์ไม่มีจำหน่ายในหมู่บ้าน ผู้ผู้จะต้องเสียค่าใช้จ่ายเดินทางไปซื้ออาหารสัตว์ในตัวเมือง จึงทำให้ผู้ผู้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอีก เป็นต้น

3) กำลังทำงาน ผู้ผู้ส่วนใหญ่นิยมที่จะใช้คนภายในครอบครัว ในการทำงานเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงาน แต่ถ้าคนในครอบครัวของผู้ผู้บางรายมีจำนวนน้อยก็ จำเป็นจะต้องจ้างแรงงาน เช่น การทำสวนผัก ก็จะต้องจ้างแรงงานในการปลูกผัก เป็นต้น

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

- 1) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้ดูแลราย พบว่า ผู้ดูแลใช้วิธีการทำกิจการที่เหมือนกับสมัยก่อนที่เคยมีประสบการณ์ ซึ่งเป็นวิธีดำเนินการที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ผู้ดูแลไม่มีการบันทึกบัญชี บางครั้งอาจไม่ทราบถึงผลกำไรหรือขาดทุนที่แท้จริง เนื่องจากไม่ได้มีการบันทึก
- 2) การหาตลาดที่ดี พบว่า สมาชิกผู้กู้เงินไปทำนา หรือทำไร่ ควรจะหาตลาดที่จะขายผลผลิตที่ได้ให้มีราคาสูง เช่น การขายข้าว ควรจะนำไปขายที่มีการรับจำนำข้าวของรัฐบาล หรือขายให้กับโรงสีที่รับประกันราคาข้าว เนื่องจากผู้กู้จะได้ทราบราคาที่แน่นอนก่อนจะนำสินค้าไปขาย
- 3) การหาวัตถุดิบที่ดี พบว่า ผู้กู้ที่นำเงินไปเป็นทุนในการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย วัวนม สุกร นั้นในการหาวัตถุดิบที่ดีได้ภายในหมู่บ้าน เช่น การเลี้ยงวัว ก็หาได้ง่ายตามทุ่งหญ้า หรือผู้กู้บางรายเลี้ยงวัวนม ที่มีจำนวนมากก็จะนิยมปลูกหญ้าให้แก่วัว เพื่อประหยัดเวลา และลดค่าใช้จ่ายได้อีกทางหนึ่ง

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ผลโดยตรง พบว่า ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้เงินในการประกอบอาชีพในด้านการเกษตร ผลที่ได้การปลูกพืช เช่น ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง แต่ผู้กู้นำเงินไปซื้อพันธุ์พืช รวมทั้งปุ๋ย ยาฆ่าแมลงแล้ว ผู้กู้จะไม่สามารถระบุถึงรายได้ได้ เนื่องจากราคาของสินค้าการเกษตรไม่แน่นอน

ผลโดยอ้อม พบว่า สมาชิกผู้กู้มีประสบการณ์ในการทำงานมากขึ้น และมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบมากขึ้น และเป็นที่ยอมรับซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพ ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของหมู่บ้าน และยังไม่ได้ใช้เทคนิควิธีในการทำธุรกิจมากนัก ยังคงอาศัยการทำเกษตรแบบพื้นบ้านเป็นส่วนใหญ่

1) ทำนา ปังจัญนำเข้า ได้แก่ พันธุ์ข้าว ค่าแรงงาน ปุ๋ย รวมทั้งเงินทุน กระบวนการที่ดี ได้แก่ กระบวนการในการผลิตดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน ได้มีการใช้เครื่องยนต์เข้ามาแทนแรงงานสัตว์ หรือเรียกว่า รถไถนาแบบเดินตาม และยังมีรถเกี่ยวข้าวที่ช่วยลดค่าใช้จ่ายแรงงานซึ่งเป็นการปฏิรูปการผลิต ให้มีความทันสมัยยิ่งขึ้น ส่งผลให้ ผลผลิตมีคุณภาพ และประมาณมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันยังช่วยลดค่าใช้จ่ายด้วย

2) ทำสวน ปักจัญนำเข้า ได้แก่ พันธุ์พืช ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง พื้นที่เพาะปลูก รวมทั้งเงินทุน กระบวนการที่ดี ได้แก่ การหาคตลาด โดยจะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงบ้าน หรือผู้ผลิตจะนำผลผลิตไปขายยังตลาดขายผักสดก็ได้ แต่ผลผลิตของผู้ก็จะต้องได้คุณภาพ และมีความสมบูรณ์ของผลผลิตที่เหมาะสม

3) อาชีพเลี้ยงสัตว์ ผู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้มาใช้ในโครงการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ เลี้ยงวัว วัวนม ควาย ปลา สุกร ปักจัญนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินที่ได้รับอนุมัติจากกองทุนเพื่อเป็นทุนเพิ่มในการซื้อสัตว์มาเลี้ยง หรือนำเงินไปซื้ออุปกรณ์ในการเลี้ยงสัตว์ เช่น อุปกรณ์ในการทำคอก หรือซื้ออาหารให้แก่สัตว์ กระบวนการที่ดี ได้แก่ จะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงบ้าน ด้านการเลี้ยงวัว วัวนม ควาย วัตถุประสงค์ที่ดี คือ ทุ่งหญ้าตามธรรมชาติเพื่อช่วยลดต้นทุน หรือผู้เลี้ยงวัวนม ควรจะมีการปลูกหญ้าเอง เพื่อจะได้มีอาหารให้แก่วัวได้ทุกฤดูกาล ด้านคุณภาพและปริมาณที่เหมาะสม ได้แก่ นำนมโคจะต้องเป็นนมน้ำที่มีความเข้มข้นจึงจะถือว่านมนมมีคุณภาพ

4) อาชีพค้าขาย ผู้ที่ได้รับเงินกู้นำมาไปลงทุนด้านค้าขาย มีปักจัญนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินที่ได้รับอนุมัติจากกองทุนนำมาเพิ่มเป็นทุนในการขายของชำ เพื่อที่จะนำไปซื้อสินค้าเข้ามาในร้านเพิ่มขึ้น สถานที่ใช้ในการประกอบการที่เป็นของผู้เองโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย (ค่าเช่า) กระบวนการที่ดี ได้แก่ การตลาดของผู้ขายของชำ ผู้ขายจะนำนิยมนำสินค้าที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน และของสดที่ขายได้ทุกวัน แต่จะต้องเป็นของสดและใหม่ สะอาดทุกวัน

4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจาก โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.1 ผลที่เกิดจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปในการเข้ามาของกองทุนเงินล้าน ทำให้สภาพแวดล้อมในหมู่บ้านเปลี่ยนไปในทางบวกเนื่องจากผู้กู้เงินไปลงทุนในการที่จะผลิตสินค้า ส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่ของหมู่บ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4.2 ผลที่เกิดจากสภาพสังคมของหมู่บ้านที่เปลี่ยนไปในการเข้ามาของ กองทุนเงินล้านทำให้สภาพทางสังคมของหมู่บ้านเปลี่ยนไปในทางบวก เนื่องจากผู้กู้มีโอกาสที่พบปะพูดคุย แสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดความสามัคคีขึ้นในหมู่บ้าน

4.3 ผลที่เกิดจากการทำบัญชี ผู้จัดทำบัญชียังขาดความรู้ในการจัดทำบัญชี แต่เมื่อได้รับอบรมการจัดทำบัญชีของธนาคารออมสิน และกรมบัญชีกลาง ส่งผลให้ผู้มีหน้าที่ทำบัญชีเข้าใจในการจัดทำเพิ่มมากขึ้น แต่จะต้องใช้ระยะเวลาบ้าง

4.3 ผลที่เกิดจากเงินกองทุน 1 ล้านบาท พบว่า สมาชิกที่สนใจจะกู้เงินแต่ขาดผู้ค้ำประกัน หรือหลักฐานไม่เพียงพอ ยังไม่ได้รับอนุมัติให้กู้เงินมีจำนวนมาก ทำให้จำนวนเงิน 1 ล้านบาท ไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกในหมู่บ้านบุกระดิน

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

5.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ทั้ง 5 ข้อ พบว่า

5.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า จากเดิมหมู่บ้านนุกระดิน มีกองทุนหมู่บ้านจำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มพ่อบ้าน กลุ่มกองทุนสงเคราะห์หมู่บ้าน และกลุ่มผู้เลี้ยงสุกรเมื่อเงิน 1 ล้านบาทเข้ามาทำให้หมู่บ้านนุกระดินมีกองทุนเพิ่มขึ้นอีก 1 กองทุน มีชื่อกองทุนว่ากองทุนหมู่บ้านนุกระดิน หมู่ที่ 5 โดยการจัดตั้งกองทุนเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2544 และได้รับโอนเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2544 โดยโอนเข้าบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ของกองทุน ซึ่งเปิดกับธนาคารออมสิน สาขามุขมนตรี หมายเลขบัญชี 06 - 4310 - 20 - 098356 - 3 ใช้ชื่อบัญชีว่า “ บัญชีกองทุนหมู่บ้านนุกระดิน หมู่ที่ 5 ” ในระยะแรกชาวบ้านไม่เข้าใจเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุน 1 ล้านบาท จนมีเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลมาให้คำแนะนำและจัดการอบรมทำให้ชาวบ้านมีความเข้าใจเกี่ยวกับเงินกองทุน 1 ล้านบาท เพื่อต้องการจะกู้ยืมไปเพื่อประกอบอาชีพ ชาวบ้านจึงมีความเข้าใจว่าเงินกองทุน 1 ล้านบาทนี้เป็นเงินทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ส่งผลให้กองทุนมีสมาชิกทั้งสิ้น 102 คน และสมาชิกที่ได้รับอนุมัติในการกู้เงินมีทั้งสิ้น 63 รายรวมยอดเงินกู้ทั้งสิ้น 1,000,000 บาท

5.1.2 ระบบบริหารจัดการกองทุน พบว่า เมื่อชาวบ้านมีความสนใจสมัครเป็นสมาชิก จึงได้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการเพื่อที่จะบริหารจัดการกองทุนของหมู่บ้านนุกระดิน โดยการจัดเวทีชาวบ้าน ซึ่งมีชาวบ้านเข้าร่วมประชุม 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนที่มีอยู่ เพื่อร่วมกันคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทขึ้น โดยการเสนอชื่อผู้ที่มีความรู้ความสามารถ พร้อมให้ชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุม สนับสนุนสมาชิกคนใดให้แสดงความคิดเห็นด้วยการแสดงการยกมือจนได้คณะกรรมการทั้ง 15 คน เป็นชาย 8 คน หญิง 7 คน เมื่อได้คณะกรรมการทั้ง 15 คน เข้ามาบริหารจัดการกองทุน โดยให้แต่ละคนมีความรับผิดชอบแตกต่างกัน โดยทุกคนจะมีตำแหน่งในการบริหารจัดการกองทุน และคณะกรรมการทั้ง 15 คน จึงทำการร่างระเบียบกองทุนของหมู่บ้านนุกระดินขึ้น เพื่อเป็นระเบียบข้อบังคับ ของคณะกรรมการและสมาชิกทุกคน ภายหลังจากร่างระเบียบเสร็จเรียบร้อย จึงทำการประกาศรับสมัครสมาชิก ซึ่งชาวบ้านนุกระดินมีสมาชิกกองทุนถึง 102 คน แต่สมาชิกที่คณะกรรมการอนุมัติให้เงินกู้แก่สมาชิกเพียง 63 คน เนื่องจากสมาชิกที่เหลือไม่มีหลักฐานในการขอกู้ครบถ้วน และไม่มีบุคคลค้ำประกัน หรือหลักทรัพย์ในการค้ำประกัน รวมทั้งการเขียนโครงการขอกู้ไม่เป็นความจริงเกี่ยวกับอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบัน คณะกรรมการจึงไม่อนุมัติให้เงินกู้แก่สมาชิกได้ จึงทำให้สมาชิกบางรายเกิดความไม่พอใจในการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ จึงคิดว่าคณะกรรมการเกิดความลำเอียงขึ้น

5.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง ชาวบ้านบุกระถิ่น มีความเข้าใจในเรื่อง เศรษฐกิจแบบพอเพียงน้อยมาก ส่งผลให้ชาวบ้านที่จะทำการเกษตรแบบพอเพียงมีน้อยราย ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะประกอบอาชีพ โดยการผลิตเพื่อลดรายจ่าย หรือการที่ลงทุนเพื่อสร้างผลกำไรเป็นส่วนใหญ่ ด้านการพึ่งพาตนเองของชาวบ้านมักจะใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมารวมกับความคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเองได้คู่ได้จากการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการบริหารกองทุนจัดการเงิน 1 ล้านบาท ทางด้านการเลือกผู้สูงอายุ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้คำปรึกษา ปัญหาที่เกิดกับกองทุน เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นผู้มีประสบการณ์ในการแก้ปัญหามากกว่า

5.1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ชาวบ้านบางส่วนมีความสนใจในข่าวสารข้อมูลจากหน่วยงานราชการ และผู้นำหมู่บ้านเป็นผู้ที่คอยชี้แนะเกี่ยวกับเรื่องของกองทุนให้ชาวบ้านเข้าใจถึงหลักการที่สำคัญของกองทุน จนทำให้สมาชิกส่วนใหญ่เข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนว่าจะต้องช่วยกันรักษาเงินกองทุน เพื่อจะได้เป็นทุนหมุนเวียนต่อไป ในกรณีทางหมู่บ้านได้เตรียมมาตรการจะใช้ระบบสังคมทำให้สมาชิกเห็นโอกาสในการใช้เงินกองทุนไปในทางที่ถูกต้อง ด้านภูมิคุ้มกันการประกอบอาชีพของผู้ดูแลแต่ละคน ถ้าในหมู่บ้านมีกองทุนเพิ่มขึ้นอีกโดยคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำกว่าแหล่งเงินทุนนอกระบบ ก็จะถือเป็นโอกาสดีในการดำเนินการประกอบอาชีพเพื่อลดรายจ่ายแต่ยังไม่สามารถหาตลาดที่แน่นอนได้

5.1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น พบว่า ศักยภาพทางด้านบริบทของหมู่บ้านอยู่ในทางที่ดีขึ้นไม่ว่าจะเป็นทางด้านประชากรของหมู่บ้าน มีจำนวนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้หมู่บ้านมีขนาดใหญ่ ทางด้านสาธารณูปโภค ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา และโทรศัพท์ มีเพียงพอต่อความต้องการและการติดต่อสื่อสารสะดวกสบายขึ้น แต่ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมลง เช่น สภาพของดินที่เสื่อมคุณภาพ เนื่องจากผลกระทบทางด้านสารเคมี ที่สมาชิกของหมู่บ้านใช้ในการเพาะปลูกเพิ่มมากขึ้น ด้านวัฒนธรรมประเพณี ชาวบ้านนิยมใช้วัดเป็นสังฆคณียะกิจในหมู่บ้าน ประเพณีของชาวบ้านก็ยังมีสืบสานสิ่งดั้งเดิมให้คงอยู่ต่อไป ทางด้านการศึกษาชาวบ้านนิยมที่จะส่งให้บุตรหลานได้เรียนสูง ๆ แต่โรงเรียนในหมู่บ้านมีแค่ระดับประถมศึกษา ส่วนโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาจะเป็นโรงเรียนในระดับตำบล แต่มีสมาชิกในหมู่บ้านส่วนใหญ่ก็ส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนระดับอำเภอ

ความเข้มแข็งในการทำกิจการของผู้ดูแล ผู้นำเงินไปดำเนินการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการทำการเกษตร เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน แต่การลงทุนในช่วงนี้ราคาสินค้าตกต่ำทำให้เกษตรกรหลายรายเกิดผลขาดทุนจากการประกอบอาชีพด้านการเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่ผู้ที่ดำเนินการในการประกอบอาชีพด้านนี้ จะต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงสัตว์มาแล้ว เช่น การเลี้ยงวัว ควาย สุกร วัวนม จึงมีแนวโน้มในการที่จะชำระคืนเงินกู้ได้

5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

5.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบว่า จากการทำหมู่บ้านมีกองทุนต่าง ๆ อยู่เดิมแล้วจึงทำให้การบริหารจัดการกองทุนง่ายขึ้น เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนล้วนเป็นคณะกรรมการจากกองทุนเดิมของหมู่บ้าน ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ ในด้านการจัดตั้งกองทุน เพื่อให้กองทุนเกิดขึ้นได้มาจากความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน จึงทำให้มีสมาชิกทั้งสิ้น 102 คน

5.2.2 ปัจจัยด้านลบ พบว่า การที่คณะกรรมการพิจารณาเงินกู้แก่สมาชิกบางราย ตามโครงการของกูนั้น ผู้กู้บางรายได้รับอนุมัติเงินให้น้อยกว่าเงินที่ต้องการขอกู้ ส่งผลให้ผู้กู้เกิดความไม่พอใจในการตัดสินใจของคณะกรรมการ ทำให้คณะกรรมการเกิดความท้อแท้ในการทำงานได้ ด้านของผู้กู้สมาชิกที่กู่ไปตามโครงการของการเกษตร มักจะประสบปัญหาในด้านการตลาด เนื่องจากราคาของผลผลิตตกต่ำไม่มีตลาดรองรับ จึงทำให้ผู้ผลิตเกิดผลกระทบด้านผลขาดทุน หรือได้กำไรไม่มากนัก

5.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า โครงการกองทุนหมู่บ้านได้เริ่มดำเนินการขึ้นโดยการจัดเวทีประชาคม จนได้รับอนุมัติเงิน 1 ล้านบาท เข้าหมู่บ้าน เมื่อทำการดำเนินการกองทุนไปได้ระยะหนึ่ง รัฐบาลจึงได้มีนโยบายให้มีบัณฑิตขึ้นประจำหมู่บ้านแต่ละแห่ง เข้าไปศึกษาการดำเนินงาน กองทุนหมู่บ้าน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการจัดเวทีประชาคมทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล เพื่อแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นและปัญหาที่พบของผู้กู้และความคิดของคณะกรรมการกองทุน ให้ได้ถึงปัญหาที่แท้จริงพร้อมทั้งหาทางแก้ไข เพื่อก่อให้เกิดเครือข่ายขององค์กรย่อยภายในชุมชน ซึ่งเครือข่ายที่เกิดขึ้นยังเห็นไม่ชัดเจน

5.4 ความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า สมาชิกในหมู่บ้านมีความเข้มแข็งในระดับหนึ่ง ซึ่งมองความเข้มแข็งตามทัศนะของชาวบ้าน คือ การที่หมู่บ้านสามารถรวมตัวกัน จัดตั้งกลุ่มกองทุนได้เองก่อนที่จะกองทุน 1 ล้านบาท ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์พ่อบ้าน กลุ่มสงเคราะห์หมู่บ้าน กลุ่มผู้เลี้ยงสุกร แสดงถึงชาวบ้านมีความสามัคคี และความสามัคคีกันในหมู่บ้าน จะทำให้ชาวบ้านประสบความสำเร็จในทุกเรื่อง ทำให้ชุมชนของหมู่บ้านบูรณาการ มีความเข้มแข็ง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง จากกรณีศึกษา : บ้านบุกระถิน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด

1.2 ท้องถิ่นชุมชนมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และส่งเสริมสวัสดิภาพของสมาชิก

1.3 ท้องถิ่นชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

1.4 ท้องถิ่นชุมชนมีกระบวนการพึ่งตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเองและมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

1.5 เศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกันกับสังคม

1.6 ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2. เพื่อทราบปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย

3. เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในชุมชน ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ

4. เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านในทัศนะของประชาชน ในพื้นที่เป้าหมายและทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

2. วิธีดำเนินการ

1. กำหนดแหล่งข้อมูล และแหล่งข้อมูลในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการประเมินโครงการ แบ่งได้เป็น 2 ชนิด

- ข้อมูลเชิงปริมาณ [Quantitative Data]

- ข้อมูลเชิงคุณภาพ [Qualitative Data]

1.2 แหล่งข้อมูล เป็นแหล่งที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคน เอกสารวัตถุ ที่สามารถใช้ข้อมูลตามตัวชี้วัดกำหนด จำแนกได้ดังนี้

- แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ [Primary Data Source]
- แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ [Secondary Data Source]

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ [Interview] จะทำการสัมภาษณ์ตามแบบรายงาน (บร.) ต่าง ๆ เช่น บร.1, บร.2, บร.3, บร.4, บร.9, บร.11
2. การสังเกต [Observation]
3. การใช้แบบสอบถาม [Conversational]
4. อื่น ๆ เช่น การทำแผนที่ การจัดเวทีประชาคม การจดบันทึก

3. ผลการดำเนินงาน

1.1 หน่วยระบบ A หรือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติเป็นนโยบายที่รัฐบาลมีความประสงค์จะให้ชาวบ้านมีงานทำแบบพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นนโยบายที่ชาวบ้านให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เมื่อมีเจ้าหน้าที่ของรัฐมาให้ความรู้ จนสามารถที่จะจัดตั้งกองทุนของหมู่บ้านขึ้นได้

2) เงิน 1 ล้านบาท ได้รับโอนเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2544 โดยเปิดบัญชีเงินฝากที่ธนาคารออมสิน สาขามุขมนตรี เลขที่บัญชี 06 - 4310 20 - 098356 -3 ชื่อบัญชี “ บัญชีกองทุนหมู่บ้านบูรณะดิน หมู่ที่ 5 ”

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน มีคณะกรรมการทั้งสิ้น 5 คน โดยเป็นชาย 8 คน หญิง 7 คน

1.2 การประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน จะคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนทั้งเอกสารหลักฐาน โครงการที่ขอกู้ รวมทั้งผู้ค้ำประกัน และพิจารณา คือ การประกอบอาชีพที่ผู้กู้ประกอบอาชีพอยู่ในปัจจุบัน

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน จะทำการศึกษาจากการอบรมจากเจ้าหน้าที่ ของธนาคารออมสิน และกรมบัญชีกลาง รวมทั้งการสอบถามจากเจ้าหน้าที่ของ อบต.

3) การชำระหนี้เงินกู้ จะทำการชำระหนี้เมื่อครบกำหนด พร้อมดอกเบี้ยโดยจะเก็บเป็นรายปี

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A

- 1) ผลโดยตรง สมาชิกที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติเงินกู้มีทั้งหมด 63 ราย เป็นจำนวนทั้งสิ้น 1,000,000 บาท
- 2) ผลกระทบทางตรง พบว่า สมาชิกกองทุนที่ไม่ได้รับอนุมัติเงินกู้ไม่ว่าจากสาเหตุใดก็ตาม ส่งผลให้คณะกรรมการไม่ได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกผู้เงินที่เหลือ
- 3) ผลกระทบทางอ้อม พบว่า หมู่บ้านบุกระถินมีจำนวนครัวเรือนมาก จึงทำให้เงินกองทุน 1 ล้านบาท ไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก

2. ผลการประเมินหน่วยระบบ B

2.1 หน่วยระบบ B หรือหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้ กู้ พบว่า สมาชิกที่ขอกู้ ล้วนเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพอยู่แล้ว ผู้กู้จึงมีความประสงค์ต้องการเงินทุน เพื่อเป็นทุนเพิ่มในการประกอบอาชีพ แต่อาชีพของผู้กู้จะทำการเกษตรส่วนใหญ่ ส่งผลให้เกิดการขาดทุน เนื่องจากต้นทุนในการผลิตสินค้าสูง ส่งผลให้รายได้ของผู้กู้ลดลง หรืออาจจะถึงขั้นขาดทุน จนทำให้ไม่มีเงินลงทุนต่อไป จึงก่อให้เกิดหนี้สินเพิ่มขึ้น โดยการกู้ยืมจากเงินกู้นอกระบบ

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของระบบ B พบว่า

เงินกู้ที่สมาชิกได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุน 1 ล้านบาท ก็จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ แต่สมาชิกบางรายก็ได้รับอนุมัติในจำนวนเงินน้อยไม่เพียงพอกับการลงทุน ทำให้ผู้กู้จำเป็นต้องหาเงินทุนเพิ่มเติมจากการกู้เงินอื่น ๆ เพิ่มอีก เนื่องจากสมาชิกที่กู้เงินส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยเฉพาะการเลี้ยงสัตว์ วัตถุประสงค์ที่สำคัญคืออาหารที่ใช้ในการบำรุงให้สัตว์เจริญเติบโตเร็วขึ้น จึงทำให้มีต้นทุนสูง ไม่ว่าจะการประกอบอาชีพใดการทำงานก็จะให้สมาชิกทุกคนในบ้าน ที่อยู่ในวัยแรงงานช่วยกันทำงาน เพื่อจะได้ลดรายจ่ายในการจ้างงานลง

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

ผู้ที่ได้รับอนุมัติเงินจากคณะกรรมการ นำเงินไปดำเนินการตามอาชีพเดิมหรือประสบการณ์ที่ได้สะสมมาเพื่อที่จะได้ผลผลิต ที่ติดตามวิธีการดำเนินการอย่างถูกต้อง เพื่อที่จะได้มีกำไร ที่อยู่ในช่วงฤดูกาลขาดแคลนผลผลิต

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

ผลโดยตรง ผู้กู้นำเงินไปใช้ในการประกอบอาชีพทางด้านเกษตร ก็จะนำเงินไปลงทุนไม่ว่าจะเป็นพันธุ์พืช ไม้ ยาฆ่าแมลง ฯลฯ แล้วผู้กู้ไม่ทราบราคาของตลาด จึงทำให้ไม่สามารถประเมินรายได้ล่วงหน้าได้

ผลโดยอ้อม ผู้กู้มีประสบการณ์ในการผลิตมากขึ้น ทำให้มีการพัฒนาคุณภาพของผลผลิตขึ้นไปเรื่อย ๆ

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

การประมวลเทคนิคอาชีพของผู้กู้ ได้แก่ การทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของผู้กู้ ผู้กู้ยังไม่มีเทคนิควิธีในการทำธุรกิจมากนัก แต่ถ้าอาศัยการเก็บเกี่ยวประสบการณ์และปัญหาที่ผู้กู้ประสบอยู่ แล้วนำมาปรับปรุงเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีมีคุณภาพต่อไป

อภิปรายผล

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านนุกระดิน หมู่ที่ 5 บรรลุทั้ง 5 ข้อได้แก่

1. การเกิดกองทุนหมู่บ้านนุกระดิน เกิดจากความร่วมมือของคนในหมู่บ้านและมีแนวโน้มที่คนในชุมชนจะมีส่วนร่วมมากขึ้น และเห็นถึงความสำคัญของกองทุนส่งผลถึงสมาชิกได้พัฒนาอาชีพให้ดียิ่งขึ้น

2. ระบบบริหารกองทุนหมู่บ้านนุกระดิน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อบริหารกองทุน มีการแบ่งหน้าที่การทำงานตามความถนัดของแต่ละคนมีการจัดการตามระเบียบของสำนักงานกรมมนตรีว่าด้วย การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และจัดทำระเบียบที่สอดคล้องกับสภาพของหมู่บ้านตามความเหมาะสม

3. การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง กองทุนหมู่บ้านนุกระดิน เปิดโอกาสให้คนในหมู่บ้านได้แสดงความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยน เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา เห็นได้จากการทำประชาคม มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน และรับฟังความคิดเห็นของผู้อาวุโสเสมอ เพราะประสบการณ์และความชำนาญที่มีมานาน

4. การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม คนในชุมชนหมู่บ้านนุกระดิน มีการรวมตัวเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มผู้เลี้ยงสุกร มีแนวโน้มทางด้านเศรษฐกิจขึ้นในอนาคต

5. การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นของคนในหมู่บ้านนุกระดิน มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกันและมีอาชีพเพื่อมีรายได้มาเลี้ยงครอบครัวได้ มีความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

2.1 ปัจจัยด้านบวก

2.1.1 มีการจัดตั้งกองทุนต่าง ๆ กองทุนเดิมในหมู่บ้าน ทำให้การบริหารจัดการกองทุนง่ายขึ้น

2.1.2 ความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน จึงทำให้เกิดการจัดตั้งกองทุนขึ้นได้

2.1.3 ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพของผู้รู้ ทำให้การนำเงินไปใช้ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.2 ปัจจัยด้านลบ

2.2.1 ความไม่เข้าใจของสมาชิกกองทุนที่มีต่อการจัดตั้งกองทุน

2.2.2 คณะกรรมการกองทุนที่ปฏิบัติตามกฎและระเบียบกองทุน ทำให้ผู้กู้บางคนอาจมองว่าคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน คณะกรรมการไม่ให้ความยุติธรรมแก่สมาชิกบางคนได้

2.2.3 ประสบการณ์ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการอาจมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น

2.2.4 การเข้ารับการอบรมของคณะกรรมการไม่กระจ่าย ทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานได้

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

โครงการกองทุนหมู่บ้านเริ่มดำเนินการขึ้น โดยการจัดเวทีประชาคมเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและปฏิบัติตามขั้นตอนจนเป็นผลได้รับการอนุมัติเงินกู้ ต่อมาได้มีโครงการให้บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านเข้าทำการศึกษาผลการดำเนินงาน โดยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การจัดเวทีกลุ่มอาชีพ ระดับตำบล เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์หรือปัญหาของผู้รู้เพื่อที่จะสร้างการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นสิ่งที่กล่าวมานี้เป็นการทำให้เกิดเครือข่ายภายในชุมชน

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า สมาชิกในหมู่บ้านมีความคิดว่า หมู่บ้านมีความเข้มแข็ง ในระดับที่ระดับหนึ่ง ดูได้จากการที่หมู่บ้านสามารถรวมกลุ่มการจัดตั้งกองทุนขึ้นด้วยตนเอง เนื่องจากสมาชิกในหมู่บ้านมีความสามัคคีกัน และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ชาวบ้านประสบความสำเร็จในทุกเรื่อง

5. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

5.1 ผลโดยตรง [Immediate Result] ผู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ และนำเงินไปใช้ในการประกอบอาชีพตามโครงการขอกู้ ที่จะทำให้สมาชิกกองทุนมีรายได้เพิ่ม รวมทั้งทำให้มีเงินทุนหมุนเวียน และมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้

5.2 ผลกระทบโดยตรง [Direct Impact] เมื่อผู้ที่มีเงินทุนที่สามารถซื้อวัตถุดิบได้ ไม่จะเป็นการประกอบการ ด้านการเลี้ยงสัตว์ ปลูกพืช เพื่อจะทำให้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้เกิดกำไร

5.3 ผลกระทบโดยอ้อม [Indirect Impact] ทำให้ผู้เกิดการกระตือรือร้นในการที่จะประกอบอาชีพอยากมีรายได้ เพื่อหาเลี้ยงครอบครัว เพื่อที่จะนำกำไรมาชำระคืนเงินให้แก่กองทุนให้ได้

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ระเบียบข้อบังคับของหมู่บ้านควรวางแผนให้เข้มงวด ในเรื่องระเบียบการคืนเงิน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 หลักเกณฑ์การพิจารณาผู้ที่สมควรได้รับอนุมัติเงินกู้ ให้มีความเป็นธรรม

2.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้และประชาชนให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 คณะกรรมการควรมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่ให้ความรู้ในการบริหารจัดการกองทุน

2.3 ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ในการประกอบอาชีพให้กับสมาชิกผู้กู้ เพื่อให้ผู้กู้เงินมีความรู้ความชำนาญในการประกอบอาชีพ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ควรมีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการประกอบอาชีพเพื่อแลกเปลี่ยนวิธีการดำเนินงาน นำปัญหาร่วมกันแก้ไข

2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไป

ควรมีการประเมินผลของโครงการด้านคุณภาพประโยชน์ ที่เกิดขึ้น โดยเน้นในเชิงคุณภาพ เพื่อที่จะทำให้ทราบผลที่เกิดขึ้นจริงนอกเหนือจากรายได้ของผู้กู้

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ, ทบวงมหาวิทยาลัย, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา, และสภาสถาบันกฏ,

สำนักมาตรฐานการศึกษา, 2545. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้ประกอบการเรียน

หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ ชุดวิชา

การจัดการและการวางแผนธุรกิจ. กรุงเทพฯ : ศรีสยามพริ้นท์แอนด์แพคค์ จำกัด.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน, และศูนย์ให้คำปรึกษาทาง

การเงินสำหรับวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และประชาชน. (ม.ป.ป.). คู่มือการ

พิจารณาเงินกู้ สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ

: อรุณการพิมพ์.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน, 2544. คู่มือการดำเนินงาน

สำหรับคณะกรรมการสนับสนุน และติดตามการดำเนินงานกองทุน หมู่บ้าน

ระดับจังหวัดและระดับอำเภอ เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงาน กองทุนหมู่บ้าน

และชุมชนเมือง. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

_____. 2544ก. คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้ง และดำเนินงานกองทุน หมู่บ้าน

และชุมชนเมือง. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

_____. 2544ข. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและ

ชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

เมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 .

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

เจลีชว บุรีภักดิ์ และคณะ. 2545ก. เอกสารประกอบการวิจัยชุมชน หลักสูตร

ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการ โครงการและประเมินโครงการ.

กรุงเทพฯ : บริษัท เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.

_____. 2545ข. เอกสารประกอบวิชาสารนิพนธ์ หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการ

โครงการและประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : บริษัท เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.

จิตยา สุวรรณะชญ และคณะ. 2545 . เอกสารประกอบการจัดการธุรกิจชุมชน หลักสูตร

ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการ โครงการและประเมินโครงการ.

กรุงเทพฯ : บริษัทศรีสยามพริ้นท์แอนด์แพคค์ จำกัด.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 2544. คู่มือนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการ
การโครงการและประเมินโครงการ. นครราชสีมา.

สมหวัง พิริยานูวัฒน์. 2545. เอกสารประกอบการเรียน ชุดวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา.
นครราชสีมา : ทัศนทองการพิมพ์.

_____ 2524. การประเมินโครงการประชุม : หลักการและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ : พีรพัธนา.

_____ 2528. รวบรวมบทความทางการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. 2545. คู่มือ
การทำบัญชี และรายงานสำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ :
สหมิตรพรินต์ติ้ง.

